

PASTISSI KIRJOITTAJAN TYÖVÄLINEENÄ

Laura Tressel
Kandidaatintutkielma
Kirjoittaminen
Jyväskylän yliopisto
Kevätlukukausi 2021

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	Laitos Jyväskylän yliopiston avoin yliopisto / Työväen Akatemia
Tekijä Laura Tressel	
Työn nimi Pastissi kirjoittajan työvälineenä	
Oppiaine Kirjoittaminen	Työn laji Kandidaatintutkielma
Aika Kevät 2021	Sivumäärä 32 + liitteet 20
Tiivistelmä <p>Kandidaatintyössäni tutkin, minkälainen kirjoittajan työväline pastissi on. Lähtökohta tutkimukselle oli yhtäältä kiinnostukseni pastissien tekemiseen ja toisaalta havaintoni siitä, että pastissi ei yleensä nauti suosiota kirjoittajien keskuudessa. Pastissi jää myös kirjoittajakoulutuksissa ja kirjoitusoppaissa melko vähälle huomiolle.</p> <p>Tutkimukseni on autoetnografinen tutkimus, jossa pyrin selvittämään, kuinka käytän pastissityöskentelyä omassa kirjoittamisessani. Tutkin pastissin kokemuksellista antia kirjoittajan työvälineenä aidossa kirjoitustilanteessa. Yksilöllistä kirjoitusprosessiani sanoittamalla toivon avartavani näkemystä luovien prosessien kirjavuudesta ja kirjoittamisesta.</p> <p>Pidin työpäiväkirjaa pastissityöskentelystäni kahden ja puolen kuukauden ajan. Työpäiväkirja toimi tutkimusaineistonani ja analysoin sitä temaattisella sisällönanalyysillä. Työpäiväkirjamerkintöjeni esiin nostamien teemojen kanssa tässä tutkielmassa keskusteleen monipuolinen kirjoittamisen tutkimukseen ja kirjallisuustieteeseen liittyvä tutkimustieto.</p> <p>Tutkielmani tulokset kertovat sekä pastissista työvälineenäni että minusta kirjoittajana. Pastissin kirjoittaminen herätti minussa kirjoittajana pääosin myönteisiä tunteita, mutta myös epäilyksiä ja kylläntymistä. Pastissointi helpotti kirjoittamisen aloittamista ja tekstin tuottamista sekä purki kirjoittamiseen kohdistuvaa luomisen painetta. Pastissi mahdollisti kielelliset kokeilut ja itselle epätyypillisen ilmaisun löytämisen. Pastissityöskentely ohjasi minua tarkkaan lukemiseen ja tyylin rakentumisen tutkimiseen. Pastissi osoittautui käytössäni joustavaksi kirjoittajan työvälineeksi, jota lähestyin kirjoitushetken tarpeen mukaan joko tiukan menetelmällisesti tai pelkän inspiroitumisen näkökulmasta. Hyödynsin pastissia tiedostamattani hyvin tavoitteellisesti ja etsin pastissoimalla toisten kirjoittajien tyyleistä keinoja oman käsikirjoitukseni äänien löytämiseksi.</p> <p>Tutkimukseni osoittaa, että pastissin tekeminen voi avata kirjoittajalleen paljon monipuolisempia mahdollisuuksia tekstityöskentelyyn kuin ainoastaan tyylin mekaanisen harjoittelun.</p>	
Asiasanat Pastissi, tyyli, kirjoittaminen, menetelmällinen kirjoittaminen, inspiroituminen, luovuus, tunteet, kehittyminen, oppiminen, kokeileminen, genre, omaperäisyys, jäljittely, eettisyys, työpäiväkirja, autoetnografia	
Säilytyspaikka Jyväskylän yliopisto	
Muita tietoja	

Sisällysluettelo

1	JOHDANTO	1
2	TUTKIMUSTEHTÄVÄ	3
	2.1 Työpäiväkirjamerkinnot tutkimusaineistona	3
	2.2 Autoetnografisesta tutkimuksesta.....	5
	2.3 Temaattinen sisällönanalyysi ja sen haasteet.....	6
3	PASTISSIN KIRJOITTAMINEN	8
	3.1 Tekstin tuottaminen	8
	3.2 Kirjoittajana kehittyminen	11
	3.2.1 Tyylin jäljillä	11
	3.2.2 Kokeileminen	14
	3.3 Inspiroituminen ja menetelmällisyys	15
4	PASTISSITYÖSKENTELEY JA TUNTEET	17
	4.1 Myönteinen tunnetila.....	17
	4.2 Epäilykset	18
	4.3 Kylläntyminen.....	19
5	KIRJOITTAMISEN JÄLKEEN	21
	5.1 Jäljittelyn ja omaperäisyyden paradoksi	21
	5.2 Pastissi ja genre.....	24
	5.3 Pastissoijan moraali, pastissin eettisyys	25
6	JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	27
	LÄHTEET	30
	Liite 1: Pastissit	33

1 JOHDANTO

Pastissin kirjoittaminen kiehtoi minua jo alakouluikäisenä. Oman tekstin rakentaminen jo olemassa olevien tekstien varaan tuntui minusta luonnolliselta tavalta kirjoittaa. Kun ihailin jotakin tekstiä, se päättyi pastissin esikuvaksi. Työskentelyn tavoite oli selvä: halusin osata kirjoittaa kuten esikuvan kirjoittaja. Kouluaineeni eivät niittäneet kiitosta. Enemmänkin niitä varjosti kiinnijäämisen pelko. Jos joku huomasi kouluaineessani toisen tekstin vaikutuksia, minut leimattiin kopioijaksi. Silti nykyisinkin toisen kirjoittajan tyylin jäljittely ja variointi on minulle tärkeä kirjoittamisen käynnistävä ja sitä ylläpitävä voima. Enää kyse ei ole pelkästä ihailusta. Velvoite, tai lupa, kirjoittaa lähdetekstin tyylin ehdoilla ohjaa minua kirjoittamaan toisin kuin muutoin kirjoittaisin. Tekstiini ujuu jäljitellyn tyylin kautta kiinnostavaa vierautta, jonka koen kaunokirjallisessa työskentelyssä tarpeelliseksi. Parhaimmillaan tuntuu, että pastisitekstin ja esikuvan välille punoutuu monisyinen kudος, joka mahdollistaa yllättäviä ja monitasoisia tulintoja.

Kokemukseni on, että olen pastissi-intoineni melko yksin. Monivuotisen kirjoittajakoulutuksen aikana olen törmännyt pastissiin ensimmäisen kerran tyylipajaopetuksessa ja toisen kerran omaelämäkerrallisen kirjoittamisen opetuksessa. Kirjoitusoppaissa, joiden harjoituskirjoon pastissi on mahtunut mukaan, pastissi esitellään tyylin harjoittelun alustana. Kun pastissi tulee puheeksi toisten kirjoittajien kanssa, aniharva kertoo kirjoittavansa pastissia missään kirjoittamisensa vaiheessa. Kirjailija, kirjoittamisen opettaja Sinikka Vuolan (keskustelu 12.11.2020) mukaan pastissilla ei ole, ainakaan Suomessa, kirjoittamisessa ja kirjallisuudessa traditiota, josta ponnistaa.

Kirjallisuudessa pastissilla on ristiriitainen maine. Jo 1700-luvulla Diderot näki pastissin herättävän henkiin menneen tyylin, joka parhaimmillaan voi johtaa taideteoksen kokijan pohtimaan taiteen ja totuuden suhdetta. Tietosanakirjailija Marmontel 1800-luvulla taas näki pastissin pelkkänä kopiona, joka pinnalta saattaa muistuttaa alkuperäistä teosta, mutta josta jää uupumaan alkuperäisen teoksen syvin olemus ja sielu. Vielä 2000-luvullakaan ristiriita pastissin ihailun ja kritiikin välillä ei ole ratkennut. Pastissi tuntuu yhtä aikaa sekä murentavan ajatuksen yksilöllisestä tyylistä että vahvistavan yksilöllisen tyylin olemassaolon. Mitä on yksilöllisyys, jos se on monistettavissa? Toisaalta eivätkö yksilöllisen tyylin piirteet nouse esiin juuri monistamisen kautta? (Nyqvist 2010b, 50–51.)

Pastissin käsite aiheuttaa kirjallisuustieteilijöille päänvaivaa. Yhtäältä pastissi sisältää niin laajan joukon jäljitteleviä ja viittaavia keinoja, että pastissiksi voi tulkita minkä tahansa lukijan mielessä syntyvän käsityksen tekstien välisestä yhteydestä. Toisaalta pastissi voidaan nähdä pelkästään tietyn tunnistettavan tyylin jäljittelynä. Näistä ensimmäinen tapa määrittellä pastissia liittyy läheisesti nykyaikaiseen intertekstuaalisuuden käsitteeseen, jälkimmäinen taas nojaa jo 1800-luvulta alkaneeseen kirjalliseen traditioon, jossa kirjailijat kutsuivat pastisseiksi teoksia, joissa he tarkoituksellisesti jäljittelivät toisten kirjailijoiden tyyliä. (Nyqvist 2010a, 135.)

Pastissin käsitteen selkeyttämiseksi Sanna Nyqvist ehdottaa väitöstutkimuksessaan (2010a, 135) pastissin jakamista kahteen alalajiin:

1. Yhdistelmäpastissiin, jolla viitataan juuri intertekstuaaliseen ja elementtejä esimerkiksi yhden kirjailijan koko tuotannosta ammentavaan, yhdistelevään mukailuun ja
2. tyylipastissiin, joka pitäytyy systemaattisessa yksittäisen tyylin jäljittelyssä.

Pastissin käsitteen epämääräisyyden ymmärtäminen auttaa kirjoittajaa jäsentämään pastissin kirjoittamista, mutta lopulta kysymys siitä, *mikä pastissi tarkalleen on*, on kirjoittajan kannalta toissijainen. Kirjoittajalle kiinnostavampaa on pohtia *miksi kirjoittaa pastissi*.

2 TUTKIMUSTEHTÄVÄ

Tässä kandidaatintutkielmassa tarkoitukseni on selvittää, kuinka käytän pastissityöskentelyä omassa kirjoittamisessani. Tutkin pastissin kokemuksellista antia kirjoittajan työvälteenä aiossa kirjoitustilanteessa. Tutkimuskysymykseni on: *Millainen kirjoittajan työväline pastissi on?*

Tarkoituksenani ei ole verrata pastissia alkuperäistekstiin eikä arvottaa tekstejä suhteessa toisiinsa. Tarkoituksenani ei myöskään ole selvittää, syntyykö pastissoimalla ulkopuolisen lukijan näkökulmasta kiinnostavaa ja ansiokasta kaunokirjallista tekstiä. Kirjoittajana kuitenkin toimin oman tekstini ensimmäisenä lukijana. Vaikka ensisijainen huomioni on itse pastissityöskentelyssä ja kirjoituskokemuksessa, sisältyy niihin luontevasti myös oman pastisitekstin lukeminen ja sen alustava pohtiminen, missä teksti onnistuu ja kuinka sitä voisi kehittää. Osaa pastisseista muokkasinkin ja editoin. Tekstinmuokkaustyöhön kuuluu ajatus tekstin laadun parantamisesta kirjoittajan sekä mahdollisen ulkopuolisen lukijan näkökulmasta (Flower, teoksessa Olli 2011, 24).

2.1 Työpäiväkirjamerkinnyt tutkimusaineistona

Kandidaatintyöni tutkimusaineistona on työpäiväkirjani ajalta 8.10. – 23.12.2020. Tällä ajalla kirjoitin 19 pastissia ja 19 työpäiväkirjamerkintää. Määritin pastissityöskentelyn ja työpäiväkirjan pitämisen kestoksi etukäteen noin kahden ja puolen kuukauden ajanjakson. Ajattelin, että kahdessa ja puolessa kuukaudessa saan kokoon riittävästi tutkimusaineistoa, joka vastaa tutkimuskysymykseeni.

Työpäiväkirjani on nimenomaan pastissityöpäiväkirja, jota pidin pastissityöskentelystä. Pyrin kirjoittamaan työpäiväkirjaa jokaisen pastissityöskentelyn päätteeksi. Kahdessa pastississa ei ole päiväystä, kolme työpäiväkirjamerkintää on tehty ilman merkintää pastissityöskentelystä. Joinain päivinä kirjoitin kaksi pastissia.

Koska päiväkirja tekstilajityyppinä on mielestäni vapaamuotoinen, en asettanut työpäiväkirjaleni muotovaatimuksia. Tiesin kuitenkin, että pidän työpäiväkirjaa nimenomaan

tutkimusprosessia varten, joten tutkimuskysymykseni vaikutti siihen, mitä työpäiväkirjassa pohdin. Pidin työpäiväkirjan vapaamuotoisuutta tärkeänä, jotta esiin voisi nousta myös sellaisia ajatuksia, joita en ollut osannut ennakoida. Vapaamuotoisuus kuitenkin aiheutti myös päänviva:

Lukija? Pitäisikö minun huomioida työpäiväkirjaa kirjoittaessani myös sen lukija? Olen sivuuttanut lukijan ja ajatellut, että päiväkirja on vain kirjoittajansa silmille tarkoitettu. Mutta kuinka henkilökohtainen voi olla tutkimusaineistona käytettävä työpäiväkirja? Onko työpäiväkirjan sisältöön vaikuttanut lukijan (tiedostamaton) olemassaolo ja jos niin kuinka? Kuinka luotettavia merkintäni ovat? (3.12.2020)

Vapaamuotoisen työpäiväkirjan voi osin rinnastaa vapaan havainnoinnin menetelmään. Hanna Vilkan (2006, 36) mukaan havainnoijan tulee olla tietoinen yhtäältä siitä, että havainnointitilanne ja sen esiin nostamat ilmiöt saattavat olla ainutlaatuisia ja toisaalta siitä, että havainnoinnin tulisi olla mahdollisimman kattavaa. Ymmärtävällä havainnoinnilla ei pyritä asioiden arvottamiseen eikä epäkohtien tai kehittämiskohtien löytämiseen havainnoitavasta ilmiöstä. Tavoitteena on havaintojen keräämisen, yhdistämisen ja tulkinnan avulla tehdä näkyväksi sellaisia todellisuuden piirteitä, jotka suoraan eivät ole näkyvillä. (Vilka 2006, 8–10.)

Päädyin pitämään pastissityöpäiväkirjaa työskentelylähtöisesti. En etukäteen aikatauluttanut pastissityöskentelyä, enkä asettanut sille tavoitteita tai rajoituksia. Kirjoitin pastisseja silloin, kun jokin teksti houkutti minua pastissoimaan. Vapaalla ja aikatauluttomalla lähestymisellä pyrin säilyttämään prosessin orgaanisuuden, jotta voisin tutkielmassa huomioida esimerkiksi sitä, miksi valitsen työskentelytavaksi juuri pastissin kirjoittamisen ja millainen alkuperäisteksti houkuttelee minua jäljittelemään itseään. Olin kuitenkin asettanut työpäiväkirjan pitämiselle kahden ja puolen kuukauden aikarajan, ja tietoisuus siitä kannusti pastissityöskentelyn pariin. Loppuvaiheessa tietoisuus tutkimusprosessista vaikutti työskentelyyn myös päinvastaisesti:

...teen pastissin siis ilman suurempaa intohimoa ja tiedostan selkeästi, että minun tulee vielä tehdä pastisseja vaikka ei huvittaisikaan, koska olen itse etukäteen määritellyt pastissijakson ja työpäiväkirjan pitämisen jatkuvan vielä pari päivää. (21.12.2020)

2.2 Autoetnografisesta tutkimuksesta

Työpäiväkirjatutkimus, jonka tutkimusaineistona käytetään tutkijan omaa työpäiväkirjaa, sijoittuu autoetnografisen tutkimuksen alaan. Autoetnografinen tutkimus pyrkii kuvaamaan ja analysoimaan järjestelmällisesti henkilökohtaista kokemusta laajemman kulttuurisen kokemuksen ymmärtämiseksi. (Ellis, Adams ja Bochner 2011, 1.) Tutkimuksen kohteena on merkitystodellisuus ja sen tulkinta. Subjektiiivinen merkitystodellisuus muodostuu muun muassa havainnoista, tunne-elämyksistä, käsityksistä ja arvostuksista. Näitä voidaan tutkia vain, jos tutkittava jollain tavoin ilmaisee kokemustaan. (Latomaa 2009, 17; 22) Työpäiväkirjatutkimuksessa kokemusta sanoitetaan työpäiväkirjan kautta. Autoetnografia kantaa mukanaan tietoisuutta tutkimuksen sosiaalisista ja henkilökohtaisista kytköksistä. Tutkija hyödyntää omaelämäkerrallista materiaalia autoetnografisen tutkimuksen tekemiseen ja kirjoittamiseen. Autoetnografia voidaan nähdä sekä tutkimusprosessina että sen valmiina tuotteena. (Ellis, Adams ja Bochner 2011, 1.)

Autoetnografisessa tutkimuksessa tutkija voi itse olla paitsi tutkimuksen tekijä myös tutkimuksen kohde. Kirjoittamisen tutkimuksessa tällainen tutkimus liittyy usein kirjoitusprosessiin liittyvän tutkimukseen. Tällöin tutkijan henkilökohtaisia kertomuksia, tekstejä tai työpäiväkirjoja käytetään autoetnografisen tutkimuksen tutkimusmateriaalina. (Ellis ym. 2011, 24.) Tavoitteena on yksilöllistä kirjoittamisprosessia tutkimalla tehdä näkyväksi siihen kätkeytyvää hiljaista tietoa. Hiljaisella tiedolla tarkoitetaan henkilökohtaisen kokemuksen, aistimisen ja tekemisen kautta hankittua sisäistä tietoa sekä kykyä soveltaa sitä (Vilkkä 2006, 27–28).

Etnografinen tutkimussuuntaus törmää usein yleistämisongelmaan: riittääkö yksittäisen yksilön subjektiiivinen kokemus antamaan yhteisön kannalta merkittävää informaatiota. Autoetnografian arvo on kuitenkin juuri sen yksilöllisyydessä. Keskimääräisyyden ja yleistettävyyden sijaan autoetnografialla voidaan valottaa tutkittavaa ilmiötä yksittäisestä, subjektiiivisesta näkökulmasta. Yksittäisten näkökulmien kautta tavoitetaan kulttuurin sisällä eri ryhmiin kuuluville ihmisille ominaisia ja yhteisiä asioita. (Alasuutari 1996 teoksessa Vilkkä 2006, 89.) Näin yksittäisen kirjoitusprosessin tieteellinen tutkiminen voi ehdottaa uusia näkökulmia myös toisille kirjoittajille.

2.3 Temaattinen sisällönanalyysi ja sen haasteet

Käytän työpäiväkirjani analyysityökaluna temaattista sisällönanalyysiä. Temaattisella sisällönanalyysillä etsin työpäiväkirjamerkinnoistä yhdistäviä teemoja (Maguire & Delahunt 2017, 2). Teemoja tarkastelen tutkimuskysymykseni *Millainen kirjoittajan työkalu pastissi on* näkökulmasta. Samalla käyn keskustelua tutkimusaineiston ja sen esiin nostaman monipuolisen kirjoittamistutkimuksen ja kirjallisuustieteellisen tutkimuksen tiedon kanssa (Vilkkä 2006, 77). Tavoitteeni on tulkita aineistoa ja näin ymmärtää pastissin kirjoittamisen eri puolia ja kirjoituskokemusta.

Vapaamuotoisen työpäiväkirjan analyysi oli työlästä. Vaikka työpäiväkirjamerkintöjä oli vain 19 päivältä, voi päivien merkinnöistä erottaa lähes sata tekstuaalista viittausta erilaisiin, kirjoittamiseen liittyviin seikkoihin. Päädyin jaottelemaan tutkimustulokset temaattisesti karkeasti kolmen pääotsikon alle: pastissin kirjoittaminen, pastissityöskentelyn tunnereaktiot ja pastissin kirjoittamisen jälkeen heränneet ajatukset. Tarkempi teemojen jaottelu ja työpäiväkirjamerkintöjen viittausten määrä on taulukossa 1.

TAULUKKO 1: Tutkimustulosten temaattinen jaottelu

TYÖPÄIVÄKIRJAMERKINTÖJEN TEEMAT	VIITTAUKSIA TEEMOIHIN (YHTEENSÄ 91 VIITTAUSTA)
Pastissin kirjoittaminen	46
- Tekstin tuottaminen	(13)
- Kirjoittajana kehittyminen	
- tyyli	(13)
- kokeileminen	(7)
- Inspiroituminen ja menetelmällisyys	(13)
Pastissityöskentely ja tunteet	22
- Myönteinen tunnetila	(11)
- Epäilykset	(8)
- Kylläntyminen	(3)
Kirjoittamisen jälkeen	19
- Jäljittely/omaperäisyys	(10)
- Pastissi ja genre	(8)
- Moraali ja etiikka	(1)
Työpäiväkirjaan liittyviä merkintöjä	4

Teemojen jaottelu on osin keinotekoinen, sillä työpäiväkirjamerkinnöissä asiat ristesivät ja kaihtoivat tiukkaa karsinointia. Työpäiväkirjan temaattinen sisällönanalyysi kuitenkin tuki väljästi tällaista jaottelua. Temaattiselle analyysille onkin tyypillistä teemojen keskinäiset yhteydet ja teemojen poikittainen vaikuttaminen toisiinsa (Maguire & Delahunt 2017, 11). Seuraavissa luvuissa käsitelen tutkimustuloksia saman jaottelun mukaan. Työpäiväkirjaan liittyviä pohdintoja olen tuonut esille jo tässä luvussa.

Viittaan jatkossa sanalla *lähdeteksti* siihen jo olemassa olevaan tekstiin, johon pastissin tekeminen pohjautuu. *Pastissilla* tarkoitan itse kirjoittamaani tekstiä, joka jollakin tavoin jäljittelee lähdetekstiä. Aineiston lainaukset olen kirjoittanut tekstiin selvyuden vuoksi kursiivilla. Lainauksien perään olen merkinnyt päiväkirjamerkinnän päiväyksen sekä pastissin numeron, jonka olen merkintäpäivänä tehnyt. Pastissit ovat numeroituina liitteessä 1. Pastissien lähdeteksteistä 18 on runon lajityyppiä (16 lähdetekstiä on poimittu runoteoksista ja kahden lähdetekstin lajityypin miellän runoksi, vaikka ne voisivat olla lyyristä proosaa) ja 1 lähdeteksti on lyhytproosaa. Työpäiväkirjamerkinnät eivät aina koske suoraan kulloinkin tehtyä pastissia, vaan ovat päivän ajatuksia pastissityöskentelystä yleisemmin. Jakson viimeisinä päivinä, 22.–23.12.2020, tein pelkästään työpäiväkirjamerkintöjä mutta en pastisseja.

3 PASTISSIN KIRJOITTAMINEN

3.1 Tekstin tuottaminen

”Joskus kirjoittaja tarvitsee niukkuutta ja rajoituksia, toisinaan runsautta. –– Usein vapaus kuitenkin alkaa rajoituksista”, kirjoittaa Niina Hakalahti kirjoitusoppaassaan *Syön aamupalaksi Eiffel-torneja* (2018, 48). Kuulun kirjoittajatyyppiin, jota ruokkii menetelmä, aihe tai kehikko. Paitsi että minua ilahduttavat menetelmälliset kokeilut ja niiden luoma outous tekstissä, koen kirjoittamisen vaikeaksi ilman jotakin, johon tarttua tai jota kiertää. Toisin sanoen, jos voin kirjoittaa mistä tahansa miten tahansa, en tule kirjoittaneeksi mistään. Vapaus lamaannuttaa. Työpäiväkirjamerkinnöistäni käy selkeästi ilmi, että pastissointi auttaa minua tuottamaan tekstiä:

*Minulla ei ole ajatustakaan siitä, mistä lähtisin kirjoittamaan. Etsin virikkeitä runokirjoista.
(31.10.2020, Pastissi 5.)*

*

Tulin kirjoittaneeksi. Se on arvo sinänsä. (1.12.2020, Pastissi 12.)

*

*Mutta materiaali on tärkeää. Materiaalista voi jalostaa. Tyhjistä ei saa aikaan mitään.
(23.12.2020, ei pastissia.)*

Vaikka kirjallisuus on alkuaajoistaan lähtien ollut toiston ja variaation taidetta, leimaa taiteilijäkäsitystä ja käsitystä siitä, millaista on kirjailijan luova työskenteleminen, nykyisessä arkikeskustelussa osittain yhä romantiikan ajan ihanne (Nyqvist 2020, 85; Lappi 2016, 4). Tämän ihanteen mukaan kirjailijaa ajatellaan inspiroituneena luonnonlahjakuutena, jonka kirjailijuus kumpuaa jo lapsuudessa ilmi tulleesta erityisyydestä (Lappi 2016, 4; Tapionkaski 2018, 88.) Teos taas nähdään yksilön omaperäisenä hengentuotoksena (Tapionkaski 2018, 88). Pastissin

ajatus jo olemassa olevan teoksen imitoimisesta sopii huonosti romanttiseen taiteilijäkäsitykseen. Se tuntuu kysyvän, mitä – tai millaista – voi olla luovuus, jos se perustuu jäljittelyyn.

Sanna Nyqvist (2020, 87) nostaa esille kirjallisuudessa suhteellisen tuoreen appropriaaation käsitteen, johon pastissikin vaikuttaisi vaivatta sijoittuvan. Appropriaatiolla tarkoitetaan toisen teoksen materiaalista hyödyntämistä uuden teoksen luomisessa. Tällöin kirjoittajan luovuutta saattaa houkutella täysin uuden tekstin tuottamisen sijaan jo olemassa olevan tekstin päällekirjoittaminen, uudelleenkehystäminen tai jatkokäsittelyminen. (Nyqvist 2020, 87–88.)

Työpäiväkirjamerkinnoissani romanttisen ihanteen mukaisen omaperäisyyden kyseenalaistuminen ei näyttäydy negatiivisena. Päinvastoin. Jäljitteleminen purkaa kirjoittamiseen kohdistuvaa luomisen painetta:

Huomaan, että pastississa ainakin toisinaan minua vetää kirjoittamaan sen matala kynnyks. Voin aloittaa mekaanisesti, vain jäljennellä, vailla painetta siitä, että olen tässä ”luomassa taidetta”.
(1.12.2020, Pastissi 13.)

Kirjoittamiseen liittyy aina epävarmuutta ja toisinaan kirjoittamisen pelkoakin. Jos itsekritiikki ja sensuuri alkavat hallita kirjoittajan mieltä, hän ei voi kirjoittaa. Kirjailijat viittaavat kirjoitustyöhönsä eri sanoin: Anneli Kanto puhuu ”tuhertelusta”, Jussi Seppänen taas ”kirjoittelusta” (Anneli Kanto teoksessa Hakalahti 2018, 112; Jussi Seppänen Kirjamesuilla 2020). Kummankaan kirjailijan vähättelevältä kalskahtava tapa puhua kirjoittamisestaan ei johdu siitä, etteivät he arvostaisi tekemistään. Itse asiassa he arvostavat sitä niin paljon, että pitävät ”tuhertelemalla” tai ”kirjoittelemalla” kirjoitustyön liiasta vakavuudesta vapaana. Samankaltainen itsensä tietoinen kirjoittamaan ”huijaamisen” ajatus erottuu myös pastissityöpäiväkirjassani:

Jostain syystä nyt tuntuu, että kaiken (kirjoittamisen) pitäisi johtaa johonkin ylevään lopputulokseen. Ellei johda, on turha kirjoittaa. Mutta minähän en oikeasti kirjoita, pastissoin, kokeilen vain kieltä. (22.12.2020, ei pastissia.)

Työpäiväkirjassani pastissi ei kuitenkaan näyttäydy pelkästään sormiharjoitteluna tai jännittävänä leikkinä. Se määrittää kirjoittamistani paljon laveammin:

Ei pastissi ole minulle itsetarkoitus. Mutta saa se olla sitäkin. Jos rajaisin pastissin vain harjoitukseksi, tekisin sille vääryyttä. Kyllä siinä on kaikki mahdollisuudet paljon enempi kuin vain kirjoitusharjoitukseen. (23.12.2020, ei pastissia.)

Kun aloitin pastissityöskentelyn, minulla oli samaan aikaan työn alla alkuvaiheen käsikirjoitus, jonka määritän proosarunokokoelmana. En tietoisesti ajatellut, että pastissityöskentely liittyisi jollakin tavoin proosarunokäsikirjoitukseen vaan ajattelin käsikirjoituksen ja pastissityöskentelyn toisistaan erillisinä teksteinä ja kirjoitustöinä. Työpäiväkirjani kuitenkin kertoo vastakaista: se osoittaa pastissityöskentelyn yhteyden proosarunokäsikirjoitukseen. Useimmissa merkinnöissäni nousee esille yritykseni kirjoittaa pastissilla katkelmia jo olemassa olevaan käsikirjoitukseen tai tutkia sen tematiikkaa uudessa valossa:

Tämä tekstin tuottaminen ja teeman tutkiminen pastissilla johtuu kirjoittamisen vaiheesta. Olen uuden käsikirjoituksen kanssa vasta alussa. Käyttäisinkö pastissia myös myöhemmässä kirjoittamisen vaiheessa, kun kokonaisuus olisi olemassa? Mitä pastissoiminen silloin olisi? Teoksenlaajuista rakenteen jäljittelyä? Näin voisi hyvin olla. Tämä jää kuitenkin spekulatioksi nyt, koska minulla ei ole käsikirjoitusta sellaisessa vaiheessa. (24.11.2020, luultavasti päiväämätön Pastissi 18.)

*

Näyttää kuitenkin siltä, että tämän pastissityöskentelyjakson aikana olen etsinyt pastissista huomamattani rakennetta, apua toistoon, tarkkaillut kuinka minäkertoja kertoo. Kun katselen käsikirjoitusta, joka minulla on työn alla, en oikeastaan ihmettele sitä: käsikirjoitukseni teksteissä on vallalla ensimmäisen persoonan runsas, vyöryvä kerronta ja elliptisyys, joka kohostuu juuri toistorakenteilla. Teenkö siis pastissilla samalla tutkimusta: kuinka toiset kirjoittajat ovat kielellä rakentaneet jonkin tunnun tekstiin, elliptisyyden, vaikutelman ajatuksenvirrasta, minäkertojan ja minän epäluotettavuuden? (21.12.2020, Pastissi 19.)

Aineistoni perusteella pastissin kirjoittaminen siis auttoi minua kirjoittamiseen ryhtymisessä. Ajatus jäljittelystä purki kirjoittamiseen ja uuden luomiseen liittyviä odotuksia, ihanteita ja painetta. Pastissi ei kuitenkaan jäänyt vain verryttelyksi ennen varsinaista kirjoittamistani vaan se oli osa varsinaista kirjoittamistani. Pastississa tutkin aihetta, henkilöä tai tematiikkaa toisenlaisen tyylin tai kerronnan keinoin tai etsin apua lähdetekstien tyylivalinnoista jo olemassa olevaan tekstiini tai tekstiaihiooni.

3.2 Kirjoittajana kehittyminen

Sharplesin (1998, 10; 12) mukaan kirjoittaja on luova ajattelija, ongelmanratkoja ja suunnittelija. Näihin ominaisuuksiin sisältyy sekä luovuutta ja ajatusten kehittelyä että tekstin teknistä tuottamista. Kirjoittaessaan kirjoittaja tekee kielellisiä ja rakenteellisia valintoja ja ratkoo niihin liittyviä ongelmia. Näitä taitoja opitaan asteittain refleктоimalla omia kokemuksia lukemisesta ja kirjoittamisesta ja harjoittelemalla tyylejä ja tekniikoita.

Jyväskylän yliopiston kielikeskuksen nettisivuilla todetaan yksiselitteisesti, että kirjoittamaan voi oppia vain kirjoittamalla. Lisäapua kirjoittamisen oppimiseen tuovat lukeminen, tekstien analysoiminen, toisten tekstien matkiminen ja aineiden ryöstäminen omaan käyttöön sekä keileminen epäonnistumisen uhallakin. (Jyväskylän yliopisto Kielikompassi). Työpäiväkirjan perusteella pastissityöskentely kehittää monipuolisesti kaikkia näitä kirjoittamisen oppimisen osatekijöitä, joihin seuraavaksi perehdyn tarkemmin.

3.2.1 Tyylin jäljillä

Koska pastissin tekeminen perustuu lähdetekstin tyylin jäljittelyyn, limittyy pastissityöskentelyyn lähdetekstin huolellinen lukeminen ja tyylin analysointi. Tieteen termipankki määrittelee tyylin kirjallisuudentutkimuksessa tietylle kirjailijalle ja aikakaudelle ominaiseksi esitystavaksi. Kirjoituksen tyyllillä viitataan esitystavan luonteenomaisiin, persoonallisiin ominaisuuksiin. Tyyliä tutkiessa huomiota kiinnitetään erityisesti sananvalintoihin, kielikuviin, lauserakenteisiin, rytmiin ja muihin kielellisiin erityispiirteisiin. (Tieteen termipankki).

Kielen keskeisyys ja huolellinen lähdetekstin kielen tutkiminen korostuvat niissä kirjoitusoppaissa, joissa pastissia käsitellään. Pastissi on harjoitus, jonka avulla kirjoittaja hioo tekniikkaansa (Magher). Sinikka Vuola (keskustelu 12.11.2020) korostaa pastissin merkitystä tarkan lukemisen opettajana. Pastissoidessaan kirjoittaja oppii, kuinka lähdetekstin tyyli on rakennettu ja mihin tyyli perustuu.

Esittelen lyhyesti seuraavaksi kahden eri kirjoittamisen oppaan käytännön ohjeet pastissin tekemiseen ja tyylin jäljittelyyn. Sen jälkeen palaan työpäiväkirjani huomioihin tyylistä ja tyylin jäljittelystä.

Webb (2006) tarjoaa proosaa pastissoivalle seuraavia lähestymistapoja:

1. Juonen jäljittely: juonen muunnokset esimerkiksi komediasta tragediaan tai tragediasta komediaan.
2. Asetelman jäljittely: Tapahtumapaikan muunnos esimerkiksi maalta kaupunkiin, tapahtuma-ajan muutos esimerkiksi nykyisyydestä menneeseen tai tulevaan.
3. Henkilöiden jäljittely: Esimerkiksi henkilöiden sukupuolen muuttaminen, sankarin ja roiston roolien kääntäminen ja näiden muutosten vaikutus dialogiin ja koko tarinaan.
4. Näkökulman muutos esimerkiksi toiseen näkökulmahenkilöön tai kertominen poikkeuksellisen aistin kautta.
5. Dialogin jäljittely: henkilöidenvälisen dialogin muuttaminen toiseen sosiaaliseen luokkaan, murteelle, tms.

Webbin mukaan on yleensä tarpeetonta pastissoida koko proosateosta. Yksi kohtaus riittää osoittamaan harjoituksen oppimisen kohdat. Hän kehottaa valitsemaan pastissoitavan tekstin joko ihailun tai inhon perusteella: itselle vieras ja vastenmielinen tyyli voi joskus laajentaa näkökulmaa enemmän kuin tuttu ja ihailtu tyyli.

Runon pastissoijaa Magher taas ohjaa seuraavasti:

1. Tutki tyyliä ja tyylikautta. Tyylikausi määrittää pastissirunon sisältöä. Esimerkiksi romantismissa korostuu subjektiivisuus ja tunne sekä luonto ja sen symbolismi.
2. Määritä muoto. Vapaamuotoisuus tai metrisyys, rytmisen järjestyminen.
3. Valitse, mitä muutat. Voit muuttaa niin montaa elementtiä kuin haluat (esimerkiksi henkilöt, asetelma ynnä muita samoja elementtejä kuin proosassa), mutta säilytä tyyli ja konventio.
4. Vie runoa eteenpäin. Lisää kontrastia, tuo mukaan uusia elementtejä. Älä pelkästään imitoi vaan pyri luomaan jotain uutta.

On luonnollista, että kirjoitusoppaiden näkökulma pastissiin on ennen muuta tekninen. Pastissin tekeminen perustuu jäljittelyyn ja jotta kirjoittaja voi jäljitellä, hänen on ymmärrettävä, mitä se kirjoittamisessa tarkoittaa.

Työpäiväkirjani merkinnät tukevat tyylin ja kielen yhteyttä. Päiväkirjassa toistuvat maininnat kiinnostuksesta lähdetekstin *rakenteeseen, muotoon tai rytmiin*, jotka syvemmillä tutkimisella osoittautuvat *toistorakenteiksi, kekseliäiksi kielellisiksi tavu- tai sanaleikeiksi*,

sanajärjestykseksi, puhujapositioniksi tai tietyksi runomitaksi. Lähdetekstin huolellisen lukemisen merkitys korostuu:

Tarkemmalla luennalla viehätyn siitä, kuinka toisto tunkeutuu lähdetekstiin ja aiheuttaa katkon, häiriön. Tarkkailen, kuinka teksti jatkuu katkon jälkeen, mitä tekstille tapahtuu tunkeutuvan häiritsemisen takia. (31.10.2020, Pastissi 5.)

*

Teen pastissin Kehtolaulusta. Tarkistan jokaisen tekstissä olevan perhoslajin netistä, ne tosiaan ovat olemassa, eivätkä ole kirjailijan keksintöä. Googletan veitsiä ja teen Veitset-teosta ajatellen pastissin veitsien nimistä. ("Veitset" on oman käsikirjoitukseni hahmotelma – lukijalle selvennykseksi) (17.11.2020, Pastissi 9.)

Niemi-Pynttari (2021) muistuttaa, että tyyli ei ole vain sanoissa itsessään. Tyyli on kirjoittajan valintojen ja lukijan kokemuksen välissä. Tyyli hyödyntää konnotaatioita ja jotta tyyli tulisi tulkituksi tyyliksi, lukijan on tunnistettava sanojen konnotaatiot. Työpäiväkirja osoittaa, että kirjoittajankaan kannalta pelkkä kielellinen tyyli yksinään ei riitä. On kyse siitä, kuinka valittu, kielellinen tyyli on suhteessa tekstin sisältöön:

Minua miellyttää (lähdetekstin) yksinkertainen kieli, toisto ja erityisesti lyhyessä tekstissä tapahtuva tunnelman yllättävä käänne. Vaikutun siitä jokaisella lukukerralla. Mutta. Runo on niin tiivis, että sitä on vaikea pastisoida. Olisi läydettävä täsmälleen oikea aihe ja oikeat sanat. Mutta alkuperäisteksti on tainnut löytää ne jo. (1.12.2020, Pastissi 11.)

*

Kuinka olen ajatellut, että pastissoin tätä lähdetekstiä? Sen avain on sisällössä, jonka kielellinen muoto kruunaa. (21.12.2020, Pastissi 19.)

*

En saa pastissiini kuin pinnan muodon, sisältö jää uupumaan. Miksi pastissi ei onnistu vaikka noudatan tarkasti lauserakennetta, sanamuotoja? Ehkä juuri siksi. Pelkkä muodon kopioiminen ei riitä, kun on kyse siitä, että muoto ja sisältö yhdessä luovat merkityksen? (10.11.2020, Pastissi 7.)

Aineistoni siis vahvistaa kyllä kirjallisen tyylin ja kielen yhteyden. Pastissin tekemiseen ryhtyessäni tutkin kieltä lähdetekstin tarkan ja analysoivan lukemisen kautta. Pelkkä kielellinen jäljittely ei kuitenkaan johtanut tyytyväisyyteen tai myönteiseen tunnetilaan pastissia kirjoittaessani (katso tarkemmin luku 4, Pastissityöskentely ja tunteet). Vasta kielen ja sisällön suhde ja/tai vuorovaikutus teki pastissista mielestäni onnistuneen ja merkityksellisen.

3.2.2 Kokeileminen

Roland Barthes (teoksessa Värre 2001, 148) asettaa lukemisen ja kirjoittamisen tiiviiseen yhteyteen: lukeminen johtaa haluun kirjoittaa, tehdä konkreettista kirjoitustyötä. Koko pastissityöskentelyni perustui tälle ajatukselle. Oletin, että löydän lähdetekstejä, jotka eri syistä innostavat minua kirjoittamaan pastisseja. Näin myös tapahtui.

Yksinkertaistettuna pastissi palautuu ihmisen perustavanlaatuisen kielellisen oppimisen tapaan eli jäljittelyyn ja toistoon: tutkitaan, kuinka joku toinen on asian sanoittanut ja sitten tehdään itse perässä (Piirainen-March ja Tainio 2007, 159). Kokeileminen käytännössä itse on oppijan kannalta keskeistä. Työpäiväkirjassani kokeileminen on mm. *tutkimista ja tarkastelua: tutkin, mitä yksi muutos saa aikaan ja tarkastelen, mitä teksti seuraavaksi kutsuisi muuttamaan. Kokeileminen* kirjoittamisen synonyyminä toistuu päiväkirjassa. Kokeileminen näyttäytyy myös kirjoittajan kannalta armollisena:

Kokeileminen sisältää mahdollisuuden sekä onnistumiseen että epäonnistumiseen. Ainakin se sisältää mahdollisuuden uuden löytämiseen, oli uusi sitten kielessä tai tietynlaisen kielen esiin houkuttelemassa aiheessa. (22.12.2020, ei pastissia.)

Pastissi näyttääkin kutsuvan kirjoittajaa kielelliseen leikkiin. Ajatus leikkimisestä osaltaan purkaa kirjoittamisen painetta niin kuin edellä mainittu ”tuherteleminen” tai ”kirjoitteleminen”. Se pitää myös yllä kirjoittamisen iloa:

...minulle osa pastissointia on sen hauskuus. (21.12.2020, Pastissi 19.)

On hyvä huomioda, että näennäisen kepeytensä alla leikki voi olla hyvin tavoitteellista. Jos leikki on lasten työtä, on kielellä leikkiminen kirjoittajan työtä.

3.3 Inspiroituminen ja menetelmällisyys

Baetens (2018, 89) huomauttaa, että oulipolaisten metodien käyttö kirjoituskursseilla jää helpposti vain tempuiksi tai hupaisiksi numeroiksi. [Selvennyksenä: Oulipo on lyhenne sanoista *Ouvroir de Littérature Potentielle*. Oulipolaiset menetelmät perustuvat tiukan, yleensä matemaattisen rajoitteen käyttöön kirjoittamisessa. (Roubaud 1998, 37.)] Samoin näyttää käyvän pastissille. Kokemukseni mukaan kirjoittajakoulutusten tuntiharjoituksissa pastissit tuottavat vitsikkäitä parodiatekstejä, jotka toimivat kirjoittajaryhmässä jäänmurtaajien tavoin: onnistuneelle parodioinnille on lupa nauraa yhdessä, koska siinä ei naureta kirjoittajalle vaan alkuperäistekstiä tavalla tai toisella kekseliäästi jäljittelevälle, nokkelalle tai ylilyövälle pastissille.

Pastissin arvoa parodioinnin välineenä ei toki pidä unohtaa: 1900-luvun alussa pastissin tärkeimpänä tehtävänä pidettiin hauskuuttamista ja kritiikkiä (Nyqvist 2010b, 53). Huumoria hauskuuttajana usein aliarvostetaan, vaikka parhaimmillaan se näennäisen kepeästi käsittelee monisyisiä ja syviä teemoja (Hakalahti 2018, 108). Kirjallisuuskeskustelussa pastissilla on kuitenkin myös vakavampi puolensa. Pastissi voi olla kirjoittajansa kunnianosoitus tyyliille tai kirjailijalle. Yksiselitteisiä eivät parodia ja kunnianosoituskaan ole; pastissiparodia kaikessa kriittisyydessään toteutuu vain alkuperäistekstin ehdolla, kun taas kunniaa osoittava pastissi kirjoittaa väistämättä kunnioittamansa tekstin päälle tai kirjoittaa sen kokonaan uudelleen (Nyqvist 2010b, 51). Mutta riittävätkö parodia ja kunnianosoitus sittenkään kattamaan kaiken sen, mitä pastissi voi kirjoittajalleen tarjota?

Menetelmällisellä eli proseduraarisella kirjoittamisella viitataan sellaiseen tekstin tekemisen tapaan, jossa tekijä valitsee ennalta jonkin muodollisen ja toistettavan rajoitteen tai muun säännön, joka ohjaa tekstin kirjoittamista (Joensuu 2012, 1). Koska pastissi itsessään määrittyy epä määräisesti, ei sitä ole mielekästä yrittää määrittää muodollisena tai varsinkaan toistettavana menetelmänä. Menetelmän määrettä kaihtavat Markku Eskelisen (2018, 32) mukaan myös ”hyvin tunnetut käytännöt”, kuten lainaus (citation), kollaasi ja plagiarismi, joiden ominaisuuksia pastissi vaikuttaa imeneen itseensä.

Työpäiväkirjamerkinnöistäni ilmenee, kuinka eri tavoin jo yksi kirjoittaja voi pastissia lähestyä. Pastissityöskentely näyttää levittäytyvän janalle, jonka toiseen päähän asettuu kirjoittaminen lähdetekstin innoittamana, toiseen päähän taas sijoittuu mekaaninen ja järjestelmällinen kielen

tasolla tapahtuva pastissointi, josta voi erottaa menetelmällisiä piirteitä. Työpäiväkirjassani kuvaan ääripäitä seuraavasti:

Lähdetekstin innoittamana:

Teen löyhää pastissia Hassanin runon toistorakenteeseen liittyen. Onko tämä edes pastissi vai pelkkä hatara intertekstuaalinen yhteys? – Ujutan pastissiini mukaan myös Hassanin toisessa runossaan käyttämää luetteloa. Tämä määrittäisi kai ”tuotantoa yhdisteleväksi pastissiksi”. Teen sen vahingossa. Yhteyttä lähdetekstiin ei erota mistään, pastissoimani tyylivalinnat (toisto, luettelo) ovat niin yleisiä. Tämä pastissi voisi yhtä hyvin määrittä toisten tekstien innoittamana kirjoitetuksi tekstiksi. (3.12.2020, Pastissi 14.)

Menetelmällinen lähestyminen:

Pastissin tekeminen on hyvin mekaanista aluksi: kopioin runon sellaisenaan ja muutan siitä aluksi vain substantiivit. --- Pelkkä substantiivien vaihto ei kuitenkaan tee tekstistä millään tavalla omaperäistä. Muutan myös verbit. Yhä teksti tuntuu pelkältä kopiolta. Säilytän osan relatiivilauseiden toistorakenteesta, mutta poistan osan. En tiedä, menettääkö runo nyt jotain olennaista. Muutan myös aikamuodon imperfektistä preesensiin. Nyt pastissi alkaa näyttää erilaiselta kuin lähde-teksti. (19.11.2020, Pastissi 10.)

Siinä missä menetelmään sitoutuminen ohjaa kirjoittamista käytännössä tiukasti, vaikuttaa työpäiväkirjamerkintöjen valossa siltä, että pastissi antaa kirjoittajalleen väljyyttä. Pastissin kirjoittamista voi kuitenkin lähestyä myös menetelmällisesti. Työpäiväkirjan perusteella pastissi on minulle kunkin kirjoittamisen hetken tarpeeseen muotoutuva työväline. Kun päätän kirjoittaa pastissin, sitoudun ainoastaan tutkimaan lähdetekstin muotoa, kieltä tai jotain sen yksityiskohtaa ja soveltamaan sitä haluni mukaan pastississani. Valitsen itse, onko lähestymiseni kurrinlaista vai väljää.

4 PASTISSITYÖSKENTELEY JA TUNTEET

Jokainen kirjoittaja tietää, että kirjoittaminen herättää tunteita. Moni kirjailija kuvaa teoksen kirjoittamista tunteiden vuoristoradaksi, joka heittelee kaikkivoipaisuuden kokemuksesta omien kykyjen kyseenalaistamiseen ja epäonnistumisen pelkoon. Tunnekirjo seuraa, vaikka kirjoittajan kokemus kasvaa, mutta kokenut kirjoittaja osaa paremmin ottaa tunteensa huomioon ja ohjata toimintaansa. (Bunting 2018; Ekström 2011, 223; Levine 2010, 197.)

Nora Ekström (2011, 100) korostaa kirjoittamisen yhteyttä persoonallisen totuuden etsimisessä: kirjoittaessaan kirjoittaja käyttää metodina reflektiota ja arvioi onnistumistaan oivalluksen ja löytämisen kautta. Emootiotutkimusten mukaan myönteisessä tunnetilassa havainnointikyky paranee ja kognitiivinen joustavuus ja luovuus lisääntyvät. Tämä vaikuttaa positiivisesti tehtävän työn laatuun. Huomionarvoista on, että tunnetila määrittyy subjektiivisesti: minkä yksi kirjoittaja kokee ahdistavana, voi toinen kirjoittaja kokea haasteena. Ahdistus kaventaa ajattelua ja kykyä etsiä ratkaisuja, kun taas haasteen edessä tunnetila säilyy myönteisenä ja kirjoittajan ajattelu on kirkasta ja luovat ratkaisut mahdollisia. Luovuutta tutkinut Csikszentmihalyi (1976) kutsuu tällaista tilaa flow-tilaksi. (Ekström 2011, 89; 92–93.)

4.1 Myönteinen tunnetila

Kokemukseni mukaan kirjoittamista edesauttaa kirjoittaminen ja erityisesti kirjoittamisen tarjoamat myönteiset kokemukset. Kirjoittamista on helpompaa jatkaa, kun alla on onnistumisen kokemuksia. Työpäiväkirjassani pastissityöskentelyyn liittyi monenlaisia myönteisiä tunteita. Päiväkirjassa toistuvat useasti ilmaiset *olen tyytyväinen, innostun, ilahdun*. Myönteisenä näytetty myös pastissityöskentelyn yllättävyys: *hämmästyn* ja *olen yllättynyt* saavat työpäiväkirjassa useampia mainintoja.

Työpäiväkirjan mukaan yksittäiset kirjoitustapahtumat eivät kuitenkaan aiheuta mielihyvää pelkästään ilahduttamalla tai yllättämällä. Näiden ohella tärkeäksi nousee kokemus tekstin valmiiksi saamisesta. Niina Hakalahti (2018, 124) muistuttaa, että kirjoittajan on tärkeä huomata, että tekstin jokaisessa versiossa on jotain valmista. Vaikka valmiiksi saamisen kokemus jää hetkelliseksi, se pitää yllä myönteistä tunnetilaa ja kannustaa jatkamaan kirjoittamista:

Pastissi tuntuu heti "valmiilta". Se johtuu varmaan siitä, että lähdetekstin asettama kehikko määrittelee tekstin muodon ja mitan. Kun on kirjoittanut samanmittaisen kokonaisuuden, tulee tunne, että jotakin tuli valmiiksi. Tietysti tämä on vain illuusiota. Mutta valmiiksi saamisen tunne on minulle tärkeä: oikeasti en tiedä, tuleeko teksteistäni koskaan kirjaa. Mutta jaksan jatkaa kirjoittamista jos voin uskoa siihen, että työskentely johtaa joskus valmiiseen lopputulokseen. Yhtä tärkeää on tietysti päästä tästä valmiuden illuusiosta irti ja ymmärtää tekstin keskeneräisyys. (23.12.2020, ei pastissia.)

*

Muistan, että heti kirjoittamisen jälkeen ajattelin että wau, kirjoitin kiinnostavan ja kaikin puolin kokonaisen tekstin. Nyt, muutaman viikon tauon jälkeen on myönnettävä, että ei tässä valmista tekstiä taida olla käsillä. Mutta on tekstin ensimmäinen versio. (22.12.2020, ei pastissia.)

Emootiotutkimusten mukaan on mahdollista, että ihmiset kokevat saavansa enemmän tyydytystä tilanteesta, jossa myönteinen lopputulos on epävarma tai yllättävä (Ekström 2011, 98). Pastissin tekeminen saattaakin yllättävyytensä takia pitää yllä myönteistä tunnetilaa. Työpäiväkirjassa yllättävyyttä ja epävarmuutta positiivisina seikkoina olen kuvannut mm. seuraavasti:

Päätän kokeilla. Käskeymuoto kiinnostaa, se vaatii heti lukijalta jotain, ei pyytele. Olen huomannut, että kiinnitän paljon huomiota verbin muotoihin ja poikkeavat, esim. käsky tai konditionaali kannustavat kokeilemaan. Teen oman version ja olen yllätynyt pastissini sisällöstä: käskeymuotoko minut ajoi kirjoittamaan väkivallasta? Vai onko se muuten mielessäni? Olen tekstiin tyytyväinen, en olisi tullut kirjoittaneeksi tällä tavalla (en tylillä enkä sisällöllä) ilman imperatiivia käyttävää esikuvaa. (3.11.2020, Pastissi 6.)

4.2 Epäilykset

Epävarmuus ei kuitenkaan ole pelkästään myönteistä. Työpäiväkirjan mukaan pastissointi nostaa mieleen epäilyksiä siitä, että kirjoitusprosessi ei ole hallinnassa tai omat kyvyt kirjoittajana eivät riitä:

Onko lähdeteksti analysoitava ja pilkottava vieläkin syvemmin? Vai käykö niin, että hukkaan mekaaniseen toistoon sen, mikä minua (lähdetekstissä) viehättää: yllätyksellisyys, enteellisyys, tunnelma? Kaikki nämä tapahtuvat lopulta kielessä ja siten niiden täytyy olla myös jäljiteltävissä. Mitä tässä en osaa tehdä? Luovutanko vai yritäkö yhä? (4.12.2020, Pastissi 15.)

*

Arvostanko pastissia enemmän kuin ”omaa” tekstiäni siksi, että pastissoitavaksi valitsemani tekstit ovat jo julkaistuja, ovat jo todistaneet kelpoisuutensa? Ajattelenko ohittavani jonkin epävarmuuden tason sillä, että pastissoin? Kuin pastissini olisi jo läpäissyt jonkin seulan koska lähdeteksti on ylittänyt julkaisukynnyksen? (10.11.2020, Pastissi 7.)

Kirjoittamiseen usein liittyy tietty hallitsemattomuus, jota monet kirjoitusoppaat kehottavat vaalimaan. Etukäteen, ennen kirjoittamista, liian tiukkaan hitsatut ideat tekstistä tai sen aiheesta saattavat halvaannuttaa kirjoittamisen. (Hakalahti 2018, 60; 64.) Pastissityöskentelyssä tiedostin hyvin sen, että kirjoittaminen lähdetekstin ehdoilla voi, ja sen on toivottavaakin, tuottaa arvaamattomia yhdistelmiä ja poikkeavia tekstejä. Silti hallitsemattomuus aiheutti myös hämmennystä ja pettymystä:

Tulee jokin teksti, yllättävä, outo. – – Kuin en voisi vaikuttaa siihen. (22.12.2020, ei pastissia.)

*

Olen pettynyt. Tiedostamaton toiveeni on kai ollut, että olisin saanut tuotettua enemmän käyttökelpoista tekstiä kesken olevaan käsikirjoitukseeni. (22.12.2020, ei pastissia.)

4.3 Kylläntyminen

Emootiotutkimukset ovat niin ikään osoittaneet, että ihminen tottuu samoina pysyviin olosuhteisiin, ja niiden herättämät tunteet vaimenevat (Ekström 2011, 98). Vaikka pastissityöskentely oli monipuolista, yllättävää ja tarjosi myönteisiä kokemuksia, käy työpäiväkirjani viimeisinä päivinä ilmi työskentelyn kylläntyminen:

Motivaationi kirjoittaa pastisseja on ollut kaksi viimeistä viikkoa kadoksissa. Onko kyse siirtymästä: kirjoitusprosessi on tullut sellaiseen vaiheeseen, että tuntuu mielekkäämmältä siirtyä katsomaan, millaista tekstiä pastisseilla on saanut tuotettua, löytyykö niistä yhteistä nimittäjää, saako pastisseista jalostettua jotakin ”omempaa”? (21.12.2020, Pastissi 19.)

*

Tuntuu, että tein pastissin ”pakotettuna”. Tietysti kirjoittaminen on joskus sitäkin ja joskus pakolla puserretut tekstit ovat teksteinä parempia kuin helposti syntyneet. Mutta minulle osa pastisointia on sen hauskuus. Ei hauskuus parodiana, tempuna tai ohimenevänä viitsikkyytenä vaan hauskuus kiinnostavuutena: kuinka toisen kirjoittajan tyyliä mukailen oma aiheeni ja/tai päähenkilöni näyttäytyy toisenlaisena. (21.12.2020, Pastissi 19.)

Yhteenvedona voi siis sanoa, että pastissityöskentelyyn liittyi työpäiväkirjan mukaan paljon kirjoittamiseen yleisemminkin liittyviä tunteita. Minulle pastissityöskentely loi myönteistä tunnetilaa innostamalla, ilahduttamalla, hämmästyttämällä ja yllättämällä. Pastissin kirjoittaminen tuki kokemustani siitä, että sain jotain valmiiksi ja vaikka valmiiksi saamisen kokemus paljastui myöhemmin vain hetkelliseksi, se piti yllä positiivista kirjoitusvirettä ja halua kirjoittaa lisää. Pastissin tekemisen yllättävä tai epävarma lopputulos oli sekä myönteistä että kielteistä: itseleni yllättävän tekstin kirjoittaminen ilahdutti ja kiinnosti, mutta kokemus siitä, että teksti ei ollut omassa hallinnassani aiheutti myös hämmennystä ja pettymystä. Pastissityöskentelyyn liittyi myös kyllästymistä ja työskentelyn kylläntymistä, joka saattoi johtua kirjoittamisprosessin liikahtamisesta toisenlaiseen kirjoittamisen vaiheeseen. Oli tullut aika tehdä jotain muuta.

5 KIRJOITTAMISEN JÄLKEEN

5.1 Jäljittelyn ja omaperäisyyden paradoksi

Pastissin kirjoittaja ei voi välttyä ottamasta jollain tavoin kantaa pastissin ja lähdetekstin suhteeseen: kuinka paljon ja millä tavoin pastissi kantaa mukanaan lähdetekstin vaikutteita. Työpäiväkirjassani tämä vilahtaa merkintöjen sanavalinnoissa: puhun pastissin tekemisestä ja jos viittaa kirjoittamiseen ilman lähdetekstiä, puhun ”*omasta*” kirjoittamisestani. Paikoin pohdin myös pastissin muokkaamisesta kohti ”*omempaa*”. Toki työpäiväkirjan sanat on valittu nopeasti ja käytän oma-sanana kanssa lainausmerkkejä luultavimmin juuri siksi, että se ei tunnu tekevän täyttä oikeutta ajatukselleni. Silti sanoihin kätkeytyy vihje asenteestani: pastissi ei ole vain minusta lähtöisin, se ei ole *omani*.

Negatiivisin näkemys pastissista lienee pastissin mieltäminen plagiaattina tai väärennöksenä. Se juontaa juurensa romanttisesta taiteilijäkäsityksestä ja sen vanavedessä syntyneistä tekijänoikeuksista. Järjestys on selvä, alkuperäisteos on olemassa ensin ja vasta sitten ilmestyvät kopiot ja jäljitelmat. (Nyqvist ja Oja 2018, 28). Käytännössä rajanveto yhtäältä luovan koostamisen ja varioinnin ja toisaalta vilpillisen toisen tekstin hyväksikäytön välillä on kuitenkin mahdotonta. Kopiointi ja uutta tuottava muokkaaminen sijaitsevat samalla jatkumolla. Mitä lähemmäs postmodernia aikaa tullaan, sitä tukalammaksi käy myös kirjoittajan asema: kun kaikki on jo sanottu, jääkö kirjailijalle enää mitään muuta roolia kuin aiempien tekstien uudelleenjärjestely ja variointi? (Nyqvist ja Oja 2018, 23; 41). John Barth (1967, 72) menee esseessään niin pitkälle, että määrittelee romaaninsa teoksiksi, jotka jäljittelevät romaanin muotoa ja jotka on kirjoittanut tekijä, joka jäljittelee tekijän roolia.

Vaikka tekijänoikeuden ja plagioinnin kysymykset ovat julkaistavan, pastissilähtöisen tekstin kohdalla keskeisiä eettisiä ja juridisia asioita, joita kirjoittaja ei voi sivuuttaa, palatkaamme kuitenkin kirjoitusprosessissa siihen vaiheeseen, jossa kyse on työskentelystä, ei julkaisemisesta. Kuinka kirjoittajan tulisi suhtautua jäljittelyn ja omaperäisyyden ristiriitaan, jota työpäiväkirjassani kuvaan seuraavasti:

...jäljitellä omaperäisesti, se on tavoitteeni. (1.12.2020, Pastissi 11.)

Jos pastissiin suhtautuu metodina, nousee se metodikirjoittamisen eetoksen vanavedessä purkamaan ajatusta inspiroituneen kirjailijan ideologiasta ja kyseenalaistaa koko tekijälähtöisen omaperäisyyden (Baetens 2018, 88). Tällöin kirjoittajan kannalta voi olla tärkeää, että lähdeteksti säilyy tunnistettavana. Pastissityöskentelyssäni lähdetekstin säilyminen tunnistettavana oli keskeistä silloin, kun tavoittelin lähdetekstin tyyliä pastissoimalla sellaisia merkityksiä, jotka mielestäni olivat nimenomaan nivoutuneet lähdetekstin tyyliin ja siihen, että lukija tunnistaa tyylin. Selvin esimerkki tällaisesta pastissista oli uskonnollisen lähdetekstin (vihkivala) liittäminen sosiaalista mediaa käsittelevään sisältöön:

Tämän seurakunnan läsnä ollessa kysyn sinulta:

otatko,

otatko minut

facebookystäväksesi, vaikka täällä saalistavat enää viimeiset dinosaurukset.

Ja jos jollakulla on jotain tätä liittoa vastaan, vaietkoon nyt ja iäksi. Tahdon tykätä julkaisuistasi hyvinä ja pahoina päivinä, kun imet selfissä poskiasi lommolle ja sinulla menee aina vain loistavammin, vihapuheestasikin lupaan tykätä, kunnes instagram tai tiktok tai joku kuumempi somekanava meidät erottaa.

Merkiksi haluan lähettää sinulle tämän sydänsilmähymiön. (Pastissi 1, 8.10.2020.)

Työpäiväkirjassa olen pohtinut pastissin 1 tekemistä seuraavasti:

Tämä on pastissi perinteisimmässä muodossaan: jäljittelen vanhahtavaa tyyliä, josta on hyvin tunnistettavissa ja josta pitää olla tunnistettavissa uskonnollinen yhteys vihkivaloihin. Kunnes kuolema meidät erottaa. Haen yhdistelmällä sitä, että rinnastan uskonnon ja somen someuskovaisuudeksi. Ovatko nämä kaksi ääripäitä vai muistuttavatko sittenkin toisiaan. Tekstissä on parodian makua – pastissin tunnistettavin muoto. Mitä parodioin? Uskontoa? Sosiaalista mediaa? Mutta onko tarkoitukseni parodioida tai ironisoida? Vai osoittaa lähdetekstin ja pastissin aiheen välillä jokin syvempi yhteys? En ainakaan tietoisesti pyri vitsikkyyteen. Kun yhdistän tunnetun muodon yllättävään aiheeseen, tavoittelen tekstille kahta tasoa, laajempaa tulkintapintaa. (8.10.2020.)

Pastissityöskentelyssäni vain kolmessa pastississa tavoittelin selkeästi tunnistettavaa tyyllillistä yhteyttä lähdetekstiin. Näissä lähdeteksteissä tyyli mielestäni kantoi mukanaan merkityksiä, joiden siirtymistä pastissin sisältöön halusin testata. Lähdetekstit olivat Raamatusta ja Kalevalasta (Liite 1, Pastissit 1, 4 ja 17). Suurin osa lähdeteksteistäni oli kuitenkin hyvin tuoreita,

2000-luvulla julkaistuja. Työpäiväkirjassani erottuu selvästi toive siitä, että nämä pastissit kyllä käyttäisivät lähdetekstiä ponnahduslautanaan, mutta kasvaisivat omaperäisiksi ja itsenäisiksi teksteiksi. Pyrkimykseni oli siis irti kopion stigmasta, halusin luoda uutta ilman, että lähdeteksti säilyy selkeästi tai ollenkaan tunnistettavana (vertaa Magherin ohje nro 4 runon pastissoijalle luvussa 3.2.1 Tyylin jäljillä):

Haluan palavasti osata tehdä saman mutta omalla tavallani. (4.12.2020, Pastissi 15.)

Runoilija ja kirjoittamisen opettaja Miia Toivio (2019, 62) kirjoittaa näin: ”Jos koen täyttä yhteisymmärrystä itseni ja kirjoittamani runon kanssa, tiedän että runo ei pysty kannattelemaan itseään. Tarvitaan vieraiden äänten läsnäoloa.” Kirjoittamisen opaskirjoissa painotetaan usein omaa ääntä ja tyyliä, joka kirjoittajan pitäisi löytää. Yksiäänisyyden tavoittelu voi kuitenkin enemmän kahlita kuin kehittää kirjoittajaa. Kirjoittaja on – ja hänen on oltava – jatkuvassa muutoksen tilassa. Kirjoittajalla on monia erilaisia ääniä, jotka tulevat näkyviksi erilaisissa teksteissä. (Hakalahti 2018, 99.)

Pastissi toisen kirjoittajan tyyliin velvoittavana, tai ennemminkin toisen tyylin sallivana menetelmänä vaikuttaisi olevan erinomainen työväline silloin, kun kirjoittaja etsii vierautta, toiseutta tai uutta ilmaisua teksteinsä. Työpäiväkirjamerkinnoistäni käy ilmi pastissin mahdollisuudet kielellisen vierauden etsimisessä:

Pastississa saattaa olla kyse representaation murtamisesta, halusta kirjoittaa jonain toisena, jonkun toisen representaatiosta käsin. (13.10.2020, ei pastissia.)

*

Sanat ovat kyllä kirjoittamiani mutta tekstissä on sopivasti vierautta. (17.11.2020, Pastissi 9.)

*

Omasta aiheesta toisen tyylillä kirjoitettu pastissi on kuin katsoisi kaleidoskooppiin: näinkin tämän voi nähdä, näin kirjoittaa. Kumpi tässä näyttääkään vieraalta, pastissi vai minä itse? (21.12.2020, Pastissi 19.)

Tiivistettynä työpäiväkirjani merkinnoistä hahmottuu pastissikirjoittamiseni kahtalaisuus: pyrin yhtäältä omaperäisyyteen, toisaalta tunnistettavaan tekstien väliseen yhteyteen. Jos

tavoittelin pastissisani lähdetekstin tunnistettavuutta, tärkeää oli juuri se, kuinka pastissi rakentui lähdetekstinsä varaan ja millaisia merkityksiä tekstien vuorovaikutus loi. Jos taas tavoittelin omaperäisyyttä, oli tärkeää onnistua häivyttämään lähdetekstin piirteet pastissista niin, ettei lukija enää tunnistaisi tekstien yhteyttä. Onnistuessaan tällainen pastissi jää minun salaisuudekseni. Se ei paljastu pastissiksi, ellen halua siitä erikseen mainita. Tässä ajattelussa pastissin paljastumisesta kaikuneen lapsuuteni ainekirjoituskokemukset, joita sivusin Johdanto-kappaleessa.

Koska pastissi perustuu kielellisen tyylin jäljittelyyn, se velvoittaa, tai antaa kirjoittajalleen luvan kirjoittaa toisen kirjoittajan tyyllillä. Ei siis siten, kuinka kirjoittaja itselleen luonnollisimmin valitsisi kirjoittaa. Vieraus kielessä auttoi minua omaksumaan itselleni epätyypillistä ilmaisua, joka monipuolisti kirjoittamistani.

5.2 Pastissi ja genre

Ne luovan kirjoittamisen oppaat, jotka paneutuvat pastissiin ja ohjaavat pastissin tekemiseen, eivät puutu lähdetekstin lajityyppiin. Pastissiharjoituksia voi tehdä yhtä lailla proosatekstistä kuin runotekstistäkin. Pastissista ja esseestä en löydä kirjoitusoppaista erikseen mainintaa. (katso esim. Webb 2006 tai Mahger.) Mitä lähemmäs asiaproosan lajityyppiä mennään, sitä myönteisemmäksi näyttäisi muuttuvan suhtautuminen tyylin yhdenmukaistumiseen. Tieteellisen tekstin muodon ja tyylin pastissointi voi olla jopa alan odotus. Vaikka tutkimuskirjoittamisen konventiot ovat muuttumassa persoonattomasta raportoinnista kohti taiteellisempia kirjoitustapoja, noudattelee tutkimuskirjoittaminen pääosin yhä konventioitaan. Tieteellistä tekstiä ohjaavat normit ja säännöt ja siltä edellytetään argumentatiivisuutta ja vakavuutta. (Latvala, Peltonen & Saresma 2004, 13; 41–42.) Mutta pysytäänpä kaunokirjallisuuden lajityypeissä.

Pastissityöskentelyssäni valikoin lähdetekstin spontaanisti sen mukaan, mikä teksti minua kulloinkin houkutteli tekemään pastissia. Yhtä tekstiä lukuun ottamatta valitsin lähdeteksteiksi runoja (18 runolähdetekstiä, 1 proosalähdeteksti). Työpäiväkirjassa pohdin pastissin ja genren kysymystä useita kertoja:

Taas tein pastissin runosta! Onko tässä nyt jokin tiedostamaton kyseessä, että tällä hetkellä runoissa jokin vetää pastissoimaan? Etsiskelen jotain tiettyä omaan tekstiini ja uskon sen löytyvän runosta? (30.10.2020, Pastissi 4.)

*

Teen pastissin vain siksi, että lähdeteksti on proosaa. Olisin halunnut, että työpäiväkirjassa olisi näkynyt tasaisemmin molemmat, runo ja proosa. Mutta totuus on, että tänä syksynä minua on vetäneet puoleensa runotekstit. (21.12.2020, Pastissi 19.)

*

Tietenkin runoja! Minähän määritän oman käsikirjoitukseni proosarunoiksi. Kesällä pastissoin lyhytproosaa. Silloin kirjoitin lyhytproosakäsikirjoitusta. (21.12.2020, Pastissi 19.)

Näyttäisikin siltä, että kirjoittajana etsin tiedostamattani lajityypistä apua lajityypin ongelmiin: kun kirjoitan runoa, tartun runoteoksiin ja kun kirjoitan proosaa, etsin apua proosateksteistä.

Genren pohtiminen nostaa esille ajatuksen lajityypin, lukijan, kirjoittajan ja jäljittelyn välisestä yhteydestä. Genre auttaa lukijaa orientoitumaan tekstiin. Teksti tarjoaa vihjeitä, joista lukija osaa ennakoida ja hahmottaa, mistä tekstissä on kysymys. Myös kirjoittaja hyödyntää genreä, kun hän tekee tekstissään valintoja. Genre ei kuitenkaan merkitse vain kirjoittamisen tyylin ja rakenteen rajoitteita vaan se hahmottuu mahdollisuuksien ja rajoitusten tilana. Se tarjoaa kirjoittajan käyttöön genrepotentiaalia, jota hän voi hyödyntää kirjoittaessaan uutta tekstiä. Genren potentiaalisuus avaa kirjoittajan mieleen genremielikuvia ja aavistuksia siitä, mitä hän voisi kirjoittaa, kuinka orientoitua tekstiinsä. (Niemi-Pynttari 2008, 6–7; 13.) Samalla tavoin pastis-sityöskentely vaikuttaisi tarjoavan kirjoittajan käyttöön ”pastissipotentialia”: lähdetekstien tyylien variointi antaa kirjoittajalle mahdollisuuden orientoitua omaan tekstiinsä ei vain genren vaan myös tyylin kautta. Kirjoittaja voi poimia ja sekoitella tyyleistä aineksia ja kirjoittaa millaisella tyylillä tahansa. Lisäksi hän voi soveltaa tyylejä genrejen sisällä tai yli genererajojen.

5.3 Pastissoijan moraali, pastissin eettisyys

Kirjallisuudessa yhtä tärkeää kuin se, mitä sanotaan, on myös se, mitä jätetään sanomatta (Räsänen 2020). Työpäiväkirja ei toki ole kaunokirjallisuutta vaan työskentelyn reflektoinnin väline, jossa pyrkimyksenä – vastoin kaunokirjallisuudelle – on sanoittaa mahdollisimman paljon ja tarkasti, eikä jättää mitään huokoisen rivienvälitulkinnaan varaan. Silti en malta olla nostamatta esiin näkökulmaa, joka työpäiväkirjassani loistaa poissaolollaan: ainoastaan yksi merkittäni sivuaa etäisesti sitä, onko pastissin tekeminen lähdetekstiä tai lähdetekstin tekijää kohtaan

eettisesti oikein tai väärin. (Tekstin tasolla toki jouduin ottamaan kantaa lähdetekstin ja pastissin suhteeseen, ks. tarkemmin luvussa Jäljittelyn ja omaperäisyyden paradoksi.) Näyttää siis siltä, että minulle kirjoittajana toisen tekstin käyttäminen oman tekstin innoittajana tai lähtökohtana ei aiheuta moraalista ongelmaa. Osa tästä johtunee siitä, että miellän tekstien rakentuvan aina olemassa olevien tekstien varaan, olipa kirjoittaja siitä tietoinen tai ei (ks. esim. Hakalahti 2018, 81). Osa taas johtunee siitä, että en kirjoittaessani ajattele tekstiä julkaistavana tekstinä. Kirjoittamisen hetkellä kaikki keinot ovat sallittuja. Mutta entä kirjoittamisen jälkeen?

Don Webb (2006) kirjoittaa artikkelissaan, että pastissista lähtöisin oleva teksti saattaa kasvaa omaperäiseksi teokseksi. Hän kuitenkin tähdentää, että pastissi on ennen kaikkea käytännön metodi, jonka avulla kirjoittaja voi analysoida toisen kirjoittajan tekstiä ja etsiä inspiraatiota. Webbin näkemys pastissin alkuperäisyyteen tiukka: pastissi on väline, ei itse tarkoitus ja siksi pastisseja ei julkaista. Nyqvistin (2010b, 53) mukaan pastissi päättyy usein myös arvioiduksi yhtä tiukasti, pelkästään teknisenä suorituksena, eikä sen muita ansioita osata tai haluta tulkita. Pastissia rasittaa epäaitouden leima, eikä sitä pidetä vakavasti otettavana kirjallisuuden muotona (Nyqvist 2010b, 53).

Pastissityöskentelyjaksoni lopussa ehdin vain sivuta ajatuksia siitä, kuinka oma työskentelyni voisi jatkua jakson jälkeen. Merkinnöissäni suhtauduin pastisseihin työstettävänä tekstimateriaalina, *tekstin ensimmäisenä versiona*, joten tekstin julkaisemiseen ja teoskynnyksen ylittämiseen liittyviä kysymyksiä ei noussut ratkaistavaksi.

Pastissin moraaliset ja eettiset kysymykset lienevät helpommin ratkottavissa silloin, jos pastissiin suhtaudutaan metodina, jonka tarkoituksena on näyttää yhteys lähdetekstin ja sen pohjalta kirjoitetun pastissin välillä. Enemmän pohdittavaa aiheuttanevat sellaiset pastissit, joiden on tarkoitus irtaantua itsenäisiksi teksteiksi ja olla ”tekijänsä henkisen luomistyön itsenäisiä ja omaperäisiä teoksia” (Tekijänoikeuslaki). Mutta kuinka kirjoittaja tietää, että pastissi on etäännytynyt esikuvastaan? Varsinkin, kun kirjoittajan mielessä yhteys säilyy selkeänä, vaikka tekstit erkanisivat toisistaan? Jatkotutkimuksena olisikin kiinnostavaa seurata teosprosessia, joka alkaa pastissoinnilla ja jonka lopputuloksena on julkaistu, lukijalle suunnattu teos.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Työpäiväkirjamerkintöjä tutkiessani huomasin, että kirjaamani havainnot olivat paitsi havainnoja pastissityöskentelystä myös huomioita minusta kirjoittajana ja omasta kirjoittamisprosessistani. Havainnoissani kaikui tyypillisiä, kaikkeen luovaan kirjoittamiseen liittyviä ominaisuuksia: kirjoittamisen herättämät, ailahtelevat tunteet, kirjoittamisen aloittamisen ja tekstin tuottamisen vaikeus ja rajoitteiden hyödyntäminen kirjoittamisessa. Olin ensin hämilläni. Saisinko vastausta tutkimuskysymykseeni *Millainen kirjoittajan työväline pastissi on vai kitistysikö pastissin tutkiminen yksilöllisen kirjoitusprosessini tutkimiseksi?* Lähempää katsottuna nämä kaksi, pastissin tutkiminen ja oman kirjoitusprosessini tutkiminen, eivät sulkeneet toisiaan pois. Päinvastoin. Ne olivat toistensa edellytyksiä. Työpäiväkirjani avasi kiinnostavia näkymiä kumpaankin.

Kirjoittamisprosessin tutkiminen tarkensi minulle käsitystäni itsestäni kirjoittajana. Pastissityöskentelyn ja erityisesti työpäiväkirjamerkintöjen kautta sanoitin ja täsmensin sellaisia kirjoittamiseen liittyviä seikkoja, jotka arkihavainnoissa jäävät oletuksiksi ”intuitiosta” tai ”vais-tosta” ja jotka mystifioivat kirjoittaessani tekemiä valintoja. Sillä usein todella on kysymys valinnoista, ei vahingoista. En väitä, etteikö kirjoittamiseen liittyisi myös vaistonvaraisuutta ja onnekkaita sattumia, mutta kirjoittaminen ei ole pelkkää hallitsematonta kaaosta. Tehdyt valinnat jäävät usein kirjoittamisen hetkellä huomaamatta, koska kirjoittaminen – itseoikeutetusti – vie kaiken huomion. Työpäiväkirja edellytti pysähtymistä sen äärelle, mikä piiloutui tai ei helposti löytänyt sanoja. Työpäiväkirja mahdollisti myös kirjoittamiseen liittyvien tunteiden seuraamisen.

Merkittävin piiloutuva ja toistuva havaintoni työpäiväkirjassa liittyi siihen, millainen lähdeteksti minua houkutteli jäljittelemään itseään. Olin lähdetekstien suhteen tiedostamattani hyvin valikoiva. Etsin lähdeteksteistä keinoja oman keskeneräisen käsikirjoitukseni eteenpäinvie-miseksi. Tämä huomio asetti pastissiviehtymykseni uuteen valoon: pastissityöskentelyssäni ei ollut ensisijaisesti kyseessä hakuammunta, tyylien kokeileminen tai harjoitteleminen, yllätyksellisuuden etsiminen tai itsen hauskuuttaminen (vaikka nämä kaikki elementit kyllä olivat mukana työskentelyssä) vaan avun etsiminen oman käsikirjoitukseni kirjoittamiseen. Tämä apu saattoi olla kielen tyyliä, jonka kautta omaan käsikirjoitukseen sai erilaista näkökulmaa, tai se saattoi olla kielen ja sisällön taidokkaasti luodussa yhdistelmässä, jota etsiskelin

käsikirjoitukseni teksteihin. Pastissityöskentelyni laajentuminen harjoituksesta tavoitteelliseksi oman käsikirjoitukseni kirjoittamisen edistäjäksi oli havaintona minulle keskeinen. Tavoittelin pastissilla paljon enempää kuin pelkkää tyylien kokeilemistä, johon kirjoitusoppaissa tai kirjoittajakoulutuksessa pastissia perinteisesti tarjotaan. Tietysti tämä tulos oli keskeinen ennen muuta minulle itselleni eikä yksilöllisen kirjoitusprosessin tulosta ole mielekästä yleistää toisiin kirjoittajiin. Silti pidän löydöstä kiinnostavana myös itseni ulkopuolella. Jokainen yksilöllisen kirjoitusprosessin tutkimus avartaa osaltaan näkemystä kirjoittamisesta ja luovien prosessien kirjavuudesta. Tämän kirjavuuden ymmärtäminen voi olla hyödyksi toisille kirjoittajille ja kirjoittamisen opettajille.

Pastissityöskentelyn jatkotutkimiselle aukeni useampia suuntia. Kirjoitusprosessien näkökulmasta kiinnostavaa olisi tutkia paitsi jo aiemmin mainitsemaani, kokonaiseen teosprosessiin liittyvää pastissityöskentelyä, myös useamman eri kirjoittajan pastissityöskentelykokemuksia. Pastissin tutkiminen menetelmällisen kirjoittamisen näkökulmasta taas voisi täsmentää pastissia metodina ja näin laajentaa sen käyttömahdollisuuksia esimerkiksi kirjoittajakoulutuksissa ja kirjoittamisoppaissa.

Kirjoitusprosessini ohella työpäiväkirja kertoi pastissista työvälineenäni ja antoi vastauksia tutkimuskysymykseeni. Pastissin tekeminen helpotti kirjoittamisen aloittamista ja tekstin tuottamista. Samaa tavoitellaan kirjoitusoppaiden moninaisilla kirjoitusharjoituksilla ja siksi onkin sääli, että pastissia oppaissa käsitellään harvoin ja se mielletään pääosin pelkäksi tyyliharjoitukseksi. Tyylin harjoitteluun pastissi toki on kelpo työväline. Se ohjaa kirjoittajaa paitsi kirjoittamaan, myös lukemaan ja tutkimaan lähdetekstiä läheltä. Kirjallisuudessa tyyli rakentuu kielessä, mutta työpäiväkirjani perusteella väitän, että mikäli kirjoittaja tavoittelee pastissilla muutakin kuin pelkkää kielellistä tyyliharjoittelua, tutkii hän samalla lähdetekstin kielen ja sisällön suhdetta. Pelkän kielen tyylin jäljittely johtaa siihen ansaan, johon pastissi usein lankeaa: se kopioi pinnan muodon mutta ei tavoita tekstin merkitystä, koska sisältö ja tyyli eivät tue toisiaan tai aiheuta tarkoituksellista sisällön ja tyylin välistä ristiriitaa.

Pastissin epämääräinen määrittäminen vaikuttanee pastissin suosioon. Jo yksi kirjoittaja voi lähestyä pastissia eri tavoin. Pastissi voi perustua pelkälle lähdetekstistä inspiroitumiselle tai sitä voi lähestyä järjestelmällisemmin metodikirjoittamisen näkökulmasta. Tämä huojunta vaikeuttanee pastissin asemaa: löyhyytensä vuoksi se ei mahdu menetelmällisen kirjoittamisen kirjoon mutta itsenäisenkään se ei ole. Pastissia ei ole olemassa ilman lähdetekstiä. Mutta juuri

väljyytensä vuoksi pastissi tarjoaa kirjoittajalle ahtauden sijaan vaihtoehtoja. Se luo kehyksen, jonka sisällä kirjoittaja voi kirjoittaa tarpeensa mukaan. Eikä mikään estä kirjoittajaa rikkomasta kehystä, ellei tavoitteena sitten ole juuri proseduraalisempi pastissityöskentely ja pastissin ja lähdetekstin yhteyden säilyttäminen.

Pastissin kirjoittaja joutuu ottamaan jollain tavoin kantaa lähdetekstin ja pastissin suhteeseen. Kysymys tekstin omaperäisyydestä on postmodernin ajan kirjoittajan kannalta monimutkainen, vaikka arkikeskustelussa vilahtelee yhä romanttisen taiteilijaneron ihanne, joka luo eikä jäljittele. Omaperäisyyden kysymykset nousevat esille myös julkaistavan tekstin kohdalla. Työväiheessä kirjoittajan kannalta on hyödytöntä ja mahdotontakin yrittää ratkaista omaperäisyyden ja jäljittelyn kysymystä mustavalkoisesti. Viisainta lienee hyväksyä omaperäisyyden ja jäljittelyn yhtäaikaisen olemassaolon mahdollisuus kirjoittamisessa.

Oman työskentelyni tutkiminen osoittautui vain näennäisesti helpoksi. Työpäiväkirjaa pitäessäni mietin usein, kirjoitanko huomioitani tahattomasti sen suuntaisesti, että pastissityöskentely näyttäytyisi positiivisessa valossa. Luultavasti tutkimustulokseni olisivat olleet toisenlaisia, jos asenteeni pastissiin työskentelyvälineenä olisi ollut lähtökohtaisesti ennakkoluuloinen tai negatiivinen. Luultavasti en olisi silloin tarttunut koko aiheeseen. Työpäiväkirjatutkimukseni kuitenkin avaa näkymiä pastissityöskentelyyn kaltaiseni, pastissiin jo ennalta myönteisesti suhtautuvan kirjoittajan näkökulmasta. Se osoittaa, että pastissin tekeminen voi avata kirjoittajalle paljon monipuolisempia mahdollisuuksia tekstityöskentelyyn kuin kirjoitusoppaiden tyyliharjoitukset tai kirjallisuustieteen sille osoittamat, kapeat parodian ja kunnianosoituksen lokerot.

Vaikka pastissi jää kirjallisuudessa marginaaliin, siihen liittyy juuri aitouden kysymysten kautta keskeinen taidefilosofinen ulottuvuus. Pastissi kysyy, mitä pidetään alkuperäisenä ja miksi alkuperäisyyttä arvostetaan. Se kysyy myös, mikä on tekijän suhde teoksiinsa ja mitä tyyli on; pintaa vai taiteen syvintä olemusta. Nämä ovat kirjallisuuden ydinkysymyksiä. (Nyqvist 2010b, 53). Tähän keskusteluun pastissin kirjoittaja voi paitsi osallistua, myös vaikuttaa.

LÄHTEET

- Baetens, J. 2018. Tulevaisuus tekeillä: Oulipon perinnöstä. Jan Baetensin ja Camille Bloomfieldin haastattelu, suom. Juri Joensuu. Teoksessa T. Ikonen (toim.), *Menetelmällisen kirjallisuuden antologia* (s. 85–95). Mahdollisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki: Post-Oulipo ry.
- Barth, J. 1967. The Literature of Exhaustion. Teoksessa *The Friday Book: Essays and Other Non-Fiction* (s. 62–76). London: The John Hopkins University Press, 1984.
Saataavilla: <http://people.duke.edu/~dainotto/Texts/barth.pdf>
Luettu 8.11.2020.
- Bunting, J. 2018. Inside the Mind of an Author Writing a Book. *The Write Practice*.
Saataavilla: <https://thewritepractice.com/inside-writing-a-book/>
Luettu 30.12.2020.
- Ekström, N. 2011. *Kirjoittamisen opettajan kertomus. Kirjoittamisen opettamisesta kognitiiviselta pohjalta*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Väitöskirja.
- Ellis, C., Adams, T. E. & Bochner, A. P. 2011. Autoethnography: An Overview. *Forum Qualitative Sozialforschung / Forum: Qualitative Social Research. Vol. (12)1*.
Saataavilla: <http://dx.doi.org/10.17169/fqs-12.1.1589>
Luettu 8.11.2010.
- Eskelinen, M. 2018. Ouliposta post-Oulipoon (ja takaisin). Teoksessa T. Ikonen (toim.), *Menetelmällisen kirjallisuuden antologia* (s. 30–50). Mahdollisen Kirjallisuuden Seura. Helsinki: Post-Oulipo ry.
- Hakalahti, N. 2018. *Syön aamupalaksi Eiffel-torneja*. Hämeenlinna: Karisto.
- Joensuu, J. 2012. *Menetelmät, kokeet, koneet. Proseduraalisuus poetiikassa, kirjallisuushistoriassa ja suomalaisessa kokeellisessa kirjallisuudessa*. Helsinki: Osuus-kunta Poesia.
- Jyväskylän yliopisto Kielikompassi. *Kirjoituskurssi – miksi kirjoitan*.
Saataavilla: https://kielikompassi.jyu.fi/opetus/kirjoitus/kirjoituskurssi/miksi_kirjoitan.shtml
Luettu 31.12.2020.
- Lappi, M. 2016. Tekijyys ja identiteetti. *Kirjoittamisen tutkimuksen tietopankki*. Jyväskylän yliopisto. Saataavilla: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/kirjoittamisen-tutkimus/tekijyyden-kasite-ja-historia/kirjoittajan-ja-kirjailijan-identiteetti/Tekijyys%20ja%20identiteetti.pdf>
Luettu 26.1.2021.
- Latomaa, T. 2009. Ymmärtävä psykologia: psykologia rekonstruktiiivisena tieteenä. Teoksessa J. Perttula & T. Latomaa (toim.), *Kokemuksen tutkimus. Merkitys – tulkinta – ymmärtäminen* (s.17–88). Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

- Latvala, J., Peltonen E. & Saresma T. 2004. Tutkijat kertovat, konventiot murtuvat? Teoksessa J. Latvala, E. Peltonen & T. Saresma (toim.), *Tutkija kertojana. Tunteet, tutkimusprosessi ja kirjoittaminen* (s. 17–55). Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja 79. Jyväskylän yliopisto. Saarijärvi: Gummerus.
- Levine, B. 2010. *The Writing & Critique Group Survival Guide: How to Make Revisions, Self-Edit and Give and Receive Feedback*. Blue Ash: F+W Media.
- Magher, M. (julkaisuvuotta ei saatavilla). How to Write a Pastiche Poem. *Pen and the Pad*. Saatavilla: <https://penandthepad.com/write-pastiche-poem-21447.html>
Luettu 7.11.2020.
- Maguire, M. & Delahunt, B. 2017. Doing a Thematic Analysis: A Practical, Step-by-Step Guide for Learning and Teaching Scholars. *AISHE-J Volume, Number 3*. Saatavilla: <http://ojs.aishe.org/index.php/aishe-j/article/view/335>
Luettu 4.2.2021.
- Niemi-Pynttäre, R. 2021. Mitä on ilmaiseva kieli -teoriaa. *Kirjoittamisen tutkimuksen tietopankki*. Jyväskylän yliopisto. Saatavilla: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/kirjoittamisen-tutkimus/kirjoittamisen-lajit/ilmaiseva-kieli-teoriaa-genette>
Luettu 21.1.2021.
- Niemi-Pynttäre, R. 2008. Genre luovana muotona ja verkkoproosa. Alkuperäinen artikkeli teoksessa J. Joensuu (toim.), *Luova laji, näkökulmia kirjoittamisen tutkimukseen*. Jyväskylä: Atena. Saatavilla: <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/kirjoittamisen-tutkimus/kirjoittamisen-lajit/genre-luovana-muotona-ja-verkkoproosa>
Luettu 7.2.2021.
- Nyqvist, S. 2010a. *Double-Edged Imitation: Theories and Practices of Pastiche in Literature*. Helsinki: Helsingin yliopisto. Väitöskirja.
- Nyqvist, Sanna 2010b. Monimuotoinen pastissi kirjallisuuden käsitteenä ja ilmiönä. *Kirjallisuudentutkimuksen aikakauslehti Avain 2010/2*, s. 50–56.
- Nyqvist, S. & Oja, O. 2018. *Kirjalliset väärennökset – Huijauksia, plagiaatteja ja luovia lainauksia*. Helsinki: Gaudeamus.
- Nyqvist S. 2020. Appropriaation lainanalaisuudet. Kirjallisuuden ja juridiikan kohtaamispintoja. Teoksessa A. Alén-Savikko, V. Kurjenmiekka, S. Nyqvist & O. Oja (toim.), *Muuttuva tekijä. Kirjoituksia tekijänoikeudesta ja taiteesta* (s. 85–107). Helsingin Yliopisto.
- Olli, S. 2011. *Itsesensuuri ja flow-tila vastavoimina*. Jyväskylän yliopisto. Pro gradu. Saatavilla: <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/27115/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-2011060610957.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
Luettu 21.1.2021.

- Piirainen-March, A. & Tainio, L. 2007. Jäljittely vuorovaikutteisena keinona oppia toista kieltä videopelitalanteissa. Teoksessa O.-P. Salo, T. Nikula & P. Kalaja (toim.), *Kieli oppimisessa – Language in Learning* (s. 157–179). AFinLAn vuosikirja 2007. Suomen soveltavan kielitieteen yhdistyksen julkaisuja no. 65. Jyväskylä.
- Roubaud, J. 1998. Introduction, the Oulipo and Combinatorial Art. Teoksessa H. Mathews & A. Brotchie (toim.), *Oulipo Compendium* (s. 37–44). London: Atlas Press.
- Räsänen, P. 2020. Tekstianalyysi. Luentomuistiinpanot. Helsingin avoin yliopisto, yleinen kirjallisuustiede, syksy 2020.
- Sharples, M. 1999. *How We Write: Writing as Creative Design*. London: Routledge.
- Tapionkaski, S. 2018. Miten kirjoittaa mahdollisista minuuksista? Fanifiktio spekulatiivisena omaelämäkerrallisena kirjoittamisena. Teoksessa A. Mäntynen & J. Riikonen (toim.) *Kirjoittamisen Käänteitä* (s. 85–105). Helsinki: Äidinkielen opettajain liitto.
- Tekijänoikeuslaki. Kuinka tekijänoikeus syntyy.
Saataavilla <https://tekijanoikeus.fi/tekijanoikeus/syntyminen/>
Luettu 12.1.2021.
- Tieteen termipankki, kirjallisuudentutkimus.
Saataavilla <https://tieteentermipankki.fi/wiki/Kirjallisuudentutkimus:tyyli>
Luettu 1.1.2021.
- Toivio, M. 2019. Artikkelissa M. Brygger, R. Pekkanen, M. Toivio & A. Tomi, Runot tarvitsevat hieman meidän apuamme. *Tuli & Savu* 2/2019, 62–71.
- Vilkka, H. 2006. *Tutki ja havainnoi*.
Saataavilla: <http://hanna.vilkka.fi/wp-content/uploads/2014/02/Tutki-ja-havainnoi.pdf>
Luettu 27.12.2020.
- Värre, N. 2001. *Ei sanataidetta ilman taitoa*. Jyväskylän yliopisto. Lisensiaattityö.
Saataavilla: <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/12188/G0000078.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
Luettu 21.1.2021.
- Webb, D. 2006. The Critics' Corner - Writing Pastiches. *Bewildering Stories electronic publication*. Saataavilla: http://www.bewilderingstories.com/issue197/cc_pastiche.html
Luettu 8.11.2020.

Liite 1: Pastissit

Liitteessä 1 ovat kaikki pastissityöskentelyjakson 8.10. – 23.12.2020 aikana tekemäni 19 pastissia päiväysjärjestyksessä. Olen tietoisesti jättänyt merkitsemättä pastissien yhteyteen tiedot pastissien lähdeteksteistä. Tämä johtuu siitä, että en halua asettaa tekstejä vertailuasemaan keskenään. Tämän työn sisällön kannalta tiedot lähdeteksteistä eivät ole keskeisiä.

Ilman lähdetekstejä pastisseja ei kuitenkaan olisi olemassa. Lämmin kiitokseni innoittavista teoksista seuraaville taiteilijoille, joiden toivon suhtautuvan pastissityöskentelyyni avarakatseisesti ja näkemään työni tutkimuksellisen luonteen. Kunnioitan työtänne suuresti: Yahua Hassan, Kari Hotakainen, Arja Karhumaa, V.S. Luoma-aho, Elias Lönnrot, Raisa Marjamäki, Raamattu, Heli Slunga, Henriikka Tavi, Tuomas Timonen ja Tuija Välipakka.

*

Pastissi 1

8.10.2020

Tämän seurakunnan läsnä ollessa kysyn sinulta:

otatko,

otatko minut

facebookystäväksesi, vaikka täällä saalistavat enää viimeiset dinosaurukset.

Ja jos jollakulla on jotain tätä liittoa vastaan, vaietkoon nyt ja iäksi. Tahdon tykätä julkaisuis-tasi hyvinä ja pahoina päivinä, kun imet selfiessä poskiasi lommelolle ja sinulla menee aina vain loistavammin, vihapuheestasiakin lupaan tykätä, kunnes instagram tai tiktok tai joku kuumempi somekanava meidät erottaa.

Merkiksi haluan lähettää sinulle tämän sydänsilmähymiön.

Pastissi 2

10.10.2020

Hyvää päivää veitsen vartta. Ei teiltä veistä sattuisi löytymään? Yleensä näitä on veitsellä hoideltu. Käyn nopeasti veitsellä ja sitten voidaan lähteä. Veitsi vaan ja jatkamaan. Onks veistä näkyny? Se laittoi veitset pussiin ja lähti. Jätti kuin koira veitsensä. Olkoon veitsi kanssasi. Parempi virsta väärään kuin veitsi vaaraan. Parempi pyy pivossa kuin veitsi oksalla. Joka viimeksi nauraa sitä veitsellä silmään. Aa aa veitsi. Veitsi meidän, joka olet rinnassa. Lähtekää rauhassa ja palvelkaa veistä iloiten. Emmä sitä tehny, se oli veitsi. Lauantai-iltana ravintolaan oli tarkoitus lähteä juhlimaan, ottaa muutama veitsi vaan ja tulla kotiin nukkumaan. Isä, poika ja pyhä veitsi. Sulle veitseni annan, annan hiukset, huulet, kaiken. Veitsestäin on puolet sinun. Kaiken takana on veitsi. Aikuinen veitsi mä oon. Hopeinen veitsi luo merelle siltaa, Kun mä sinut kohtasin, oli veitsi ihanin, Hei huomenta Suomi hyvin pyyhkii, sun veitses valvoo taas ja ahkeroi, Aurinko kun päätti retken siskoistaan jäi jälkeen hetken veitsi viimeinen, Itkisitkö onnesta jo veistäisin sua kunnolla, Maanantaiaamu, krapula ja veitsi, tuijotan vessan seinää, kaksytkaks ja nelkytviis on veitsi mennyt viimeinen mut siitä viis, Viidestoista veitsi saapuu aina uudelleen taas huomaa kahden viikon unohtuneen, Tein sulle kotiviinin veitsistä vain, Ruudun takaa, ruudun takaa, ruudun takaa veitseni toinen vei, Kun silmäni mä auki saan ja veitsen siinä nään mä ihan lähellän niin lämpimänä vasten terä minun kylkeäin, Anna mulle tähtitaivas anna veitsi pimeään, Ja elämä on helppoo silloin kun on veitsi josta pitää kii, ei tarvitse mennä nukkumaan itkeäkseen itsensä unelmiin, My knive will go on and on, Veitsi lyö, viime veitsi lyö, Katu täyttyy askelista, elämä on kuolemista, pane veitsi käteen, ollaan hiljaa.

Pastissi 3 (kaksiosainen pastissi)

6.10.2020

Menu

*Vanhaan arpeen viilto.
Lihas aukaistaan säikeiden
suuntaisesti.*

*Siirretään syyjään ratsalaukku.
Edetään luun pintaan,
verestetään.*

*Asetetaan A Suuman ruuvit 4 kpl.
Ratsalaukku paikoilleen, tarkistetaan suoli,
ei kierteitä.*

*Tihkuruodot hallitaan diatermiällä. Sulku kerroksittain
Sholle nailonkenopit.*

SAIRAANHOITOPIIRI

Sivun numero

Potilaskertomus

UUSIMAA

KIR Kirurgia

1

YKS, Sairaala		Henkilötiedot: 280776-
Hoitoyksikkö Päivämäärä	Leikkausyksikkö Otsikointi	Teksti (Toimenpidekerrat erotetaan viivalla)
28.09.2020 KIR	OP	<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; text-align: center;"> <p>SALASSA PIDETTÄVÄ JulkL24 § 1 mom, kohta 25</p> </div> <p>Gorgonzolajuusto-valkosipulietanat Grillattua vuohenjuustoa ja päärynächutney Paahdettu munakoiso Lohta beurre blanc tai Porsaan niskaa, paahdetut juurekset, mustalinssimuhennos Crème Brulee ja mangosorbettia tai Tummasuklaafondant</p>

Pastissi 4

30.10.2020

Vaka vanha Marjattainen,
tietäjä iän ikuinen
Laitan korvan kuulemahan,
aivosolun aistimahan
Mikä virke vilahtavi
humpsahaa huulten välistä
Suojaisista sisuksista
ulkomaailman aavoille
Tärykalvon tärinäksi
kuuloluitten kalinaksi

Pastissi 5

31.10.2020

Kirjoitin tämän paperille. Unohdan yleisön edessä mitä minun piti sanoa. Se on inhimillistä. Koira räjähtää raivokkaaseen haukkuun toisen koiran kohdatessaan. Sätin koira. Se ei ole inhimillistä, eikä koirakaan ole, kirjoitin tämän raivokkaasti paperille, jotta unohtaisin yleisön. Jos ihminen ei puhu, hänessä on jokin vialla. Jos koira ei hauku se on hyvä koira. Kirjoitin tämän paperille. Mutta on poikkeuksia. Puhuminen on hopeaa. Hyvä koira haukkuu murtovarrasta, auki unohtunutta hanaa, verhoja nieleviä liekkejä hyvä koira ei unohda haukkua yleisön edessä vaikka sitä sätitään ja vaikeneminen on kultaa. Kirjoitin tämän paperille. Se on inhimillistä. Jos yleisö ei hauku se on hyvä yleisö. Jos yleisö ei hauku siinä on jokin vialla. Nielen verhojen liekkejä yleisön edessä mitä minun piti sanoa sätin paperia kirjoitin tämän koiraan. Hopeaa, kultaa. Nyt luen tämän ääneen.

Pastissi 6

3.11.2020

Kuvittele, että puhumme. Kuvittele sanamme riisumassa huonetta. Kuvittele huoneeseen enää vuode ja lakanat ja jalastaan kattoon roikkumaan jäänyt raatokärpäsän kuori. Kuvittele kätesi ojentumassa minua kohti sanojen jatkeena. Kuvittele maiskahdus, kun kämmen iskee posken pisamaiseen ihoon ja kuvittele, että sitten olemme hiljaa. Äänetön sade lyö ikkunaan. Kuvaile tämä hiljaisuus, joka on vain hiljaisuutta, tyhjässä huoneessa.

Pastissi 7

10.11.2020

Kuten syöminen on nälän oire, on
koiralle puhuminen oire merkittävästä

yksinäisyyden mahdollisuudesta.

Sen yksipuolisuus on päivien toistuvien

toistettavien totuuksien.

Ihmisessä on jotain viialla

Ellei hän puhu.

Koiralle puhuminen on jakamattomuuden oire.

Tämä on ihmisen parasta ystäväyyttä:

He, jotka käskyttävät eläintä

Aavistavat ystäväyyden rajat.

Pastissi 8

15.11.2020

Katsoin tänään kolme elokuvaa. Lopputeksteissä esiintyi kirjain c yhteensä kahdeksantoista kertaa. Tyhjensin haarukan ja lusikan tiskikoneesta. Hämärtää. Menopausi on päivän lähempänä.

En ajatellut sinua tänään.

Haavasta ohimollani vuoti vähän verta. Se valui silmänurkkaani. Katsoin elokuvaa, he saivat lopussa toisensa ja laitoin haarukan ja lusikan tiskikoneeseen.

En ajatellut elokuvia tänään.

Otin haarukan ja lusikan tiskikoneesta. Kävin poistattamassa tikit ohimoltani. Pyysin poistetut ompeleet mukaani. Ne näyttivät irrotetuilta hyönteisen jaloilta.

En ajatellut menopausia tänään.

Heräsin 02:42 niin kuin tavallisesti. Oli pimeää mutta pimeys ei piitannut minusta. Pidin silmiä kiinni ja kuuntelin, kuinka munarakkulani nahistuvat hiljalleen savusieniksi ja tussauttavat kuukausittain liikkeelle pelkkää tuhkaa.

Asetin haarukan ja lusikan tiskikoneeseen.

Katsoin elokuvaa, päähenkilön nimi päättyi e-kirjaimen. Ajattelin kuolemaa vain ohimennen mutta arpi ohimollani tykytti. Seitsenjalkainen hämähäkki vilahti sänkyni alle. Ajattelin tikieni ompeleita.

Otin haarukan ja lusikan tiskikoneesta. Lusikkaan oli takertunut musta karva. En tiennyt oliko se hämähäkin jalka. En tiennyt, oliko se puhdas. Laitoin haarukan ja lusikan takaisin tiskikoneeseen. Ajattelin vähän sinua ja munasoluja. Laitoin tiskikoneen päälle.

Pastissi 9

17.11.2020

Villaveitsi, paistiveitsi,
partaveitsi, taisteluveitsi,
kuorimaveitsi, keinuveitsi,
tyttöveitsi, perhosveitsi.

Jääveitsi, taittoveitsi,
paistiveitsi, osteriveitsi
muotoiluveitsi, kaulaveitsi
poikaveitsi, juuresveitsi

Villaveitsi, äitiveitsi,
sieniveitsi, palettiveitsi
puutarhaveitsi, lasiveitsi
juustoveitsi, veistosveitsi.

Jääveitsi, isäveitsi,
heittoveitsi, tomaattiveitsi
eristeveitsi, pelastusveit-
siivutusveitsi, voiveitsi

Pastissi 10

19.11.2020

Himo

appelsiini,

Jota himoitsen.

appelsiini,

Joka kaihoaa veistä, jota himoitset

appelsiini,

Joka kypsyy kasvihuoneessa, joka kaihoaa veistä, jota himoitsee.

toukka,

Joka rakastaa appelsiinia, joka kypsyy kasvihuoneessa, joka

Kaihoaa veistä, jota himoitsemme

multa

Joka vikittelee toukkaa, joka rakastaa appelsiinia, joka kypsyy kasvihuoneessa, joka kaihoaa veistä, jota himoitsette

ruumis

Joka hedelmöittää mullan, joka vikittelee toukkaa, joka rakastaa appelsiinia, joka kypsyy kasvihuoneessa, joka kaihoaa veistä, jota himoitsevat

MinäSinäHänMeTeHe

joka muuttuu ruumiiksi, joka hedelmöittää mullan, joka vikittelee toukkaa, joka rakastaa appelsiinia, joka kypsyy kasvihuoneessa, joka kaihoaa veistä, jota himoitaan

Pastissi 11

1.12.2020

Pöydällä on veitsi, veitsi

On pöydällä

Valkoisen pitsiliinan päällä

Pöydällä, valkoisen pitsiliinan päällä

On veitsi. Ympärillä me

Kummankaan kaulavaltimosta

Ei purskahda veri, kohokas

Ei lässähdä uunissa

Palovaroitin ei soi.

Pastissi 12

1.12.2020

Tämän me osaamme
Suuntautua tulevaan

Asioita tulee ja menee

Yhtäkkiä on seuraava vuosi

Yhtäkkiä sitäseuraava,
Miekat kehyksissä ja sitten seinä on tyhjä.

Pastissi 13

1.12.2020

Rakas!

Anteeksi, että vastaukseni on viipynyt. Päiväni ovat täyttyneet aikaa vievistä rutiineista. Yläluomeni on hionut silmämunaa, olen seurannut ihokarvani kasvua kyynärvarressa, mutta en ole unohtanut sinua, en hetkeksikään ole unohtanut kuinka ruoho litistyi paljaan kylkesi alla kun asettauduit nurmikolle tammen varjoon punkkeja uhmaten

kuinka muurahaiset, jos muurahaisia oli, pyrkivät juustokurkkuvoileipiimme ja

Minusta tuntui että

Aivan kuin, sillä hetkellä, kun talven jälkeen kuolleen materian ja pölyn seasta työntyy leskenlehti

Paksuvartinen ohutterälehtinen leskenlehti ja

Kirjoitan viimein ja vahvistan sinulle

Jos juustokurkkuvoileipiä ylipäättään oli

Miten tahansa

Lähetän sinulle ohessa kuvan silmämunastani sekä ihokarvasta, ne näyttivät tällaisilta eilen

Lähetän sinulle muiston eilisestä

Jos eilistä oli

Mutta joka tapauksessa kuollutta materiaa joten

Toivon että vastaukseni tavoittaa sinut ajoissa ja voit hyvin.

Pastissi 14

3.12.2020

Ajattelen vain jälkiruokalusikkaa ja leikkelehaarukkaa, ajattelen juustohöylää, kakkulapiota, keittokauhaa, vain perunansurvinta ajattelen että rikkiammutut nuoret eläimet voidaan laittaa ruuaksi ilman riiputtamista ennen kuolonkankeutta ajattelen paistinlastaa pastakauhaa reikäkauhaa tarjoilulusikkaa majava kannattaa nylkeä heti pyynnin jälkeen suolistamattomana vain vispilää pallovatkainta lihanuijaa sitruserrinta pullasutia salaattiottimia ajattelen häntää jalvoja nahkaa silmiä korvia silmäripsiä ajattelen vain marraskettä ihohuokosta sieltä työntyvää hikipisaraa kaste tiivistyy ratamon sitkeälle lehdelle ja kimmeltää aamun ensisäteissä.

Pastissi 15

4.12.2020

Lavetilla makaa mies, mies
makaa lavetilla

nimilappu varpaassa.

Lavetilla, nimilappu varpaassa

makaa mies. Sen pituinen
se, jos juoksen

ehdin vielä palauttaa tyhjät
pullot kauppaan

Pastissi 16

6.12.2020

Käännetyn selän kylkikaaresta

Tyhjän pullon kaulankaaresta

Särjen kimaltavan suomunkaaresta

Puolikuun yönkaaresta

Hioutuneen rantakivenkaaresta

Kumpupilven höytyväkaaresta

Sydämen aortankaaresta

Suljetun silmän luomenkaaresta

Hän hapuilee ääri viivojaan

Hän on täällä jossakin.

Pastissi 17

Pvm?

Sillä minä sanon teille: Länsimetrossa on tekninen vika eikä se kulje, pakatkaa siis luunne ja kävelkää säähän sopivilla goretex-jalkineillanne ja päkiävaimennetuilla aircushioneillanne, työntäkää kuulokkeet korvakäytäviin ja kuunnelkaa sillä minä sanon teille: Maitopropaganda on nyt loppu, siirtykää siis kasviperäisiin tuotteisiin ja säästäkää lehmänmaito vasikoille, vas-
kitsoille, joka on raajaton uhanalainen liskolaji, jonka korvausarvo on 202 euroa, joka ulosmi-
tataan ellei sakkoa maksa ja jos ulosmitattavaa omaisuutta ei löydy, voi rangaistuksen kärsiä
ehdottomana vankeusrangaistuksena ja totisesti minä sanon teille: liskontappajia ei vanki-
loissa hellitä. Mutta kiirehtikää, sillä sanon teille: kolmensadan metrin jälkeen käänny oike-
alle, pysyttele oikealla kaistalla, pysyttele aina oikealla kaistalla sillä väärällä kaistalla voi
käydä niin, että näet kuinka sirpaleet lentävät välkkyvinä kristalleina ilmassa ja kaularankasi
kiertyy ympäri kuin huuhkajalla, solisluusi päästää suloisen rasahduksen kuin kanan onnen-
luuta vetäessä sillä minä sanon teille äänestäkää tai olkaa äänestämättä minulle sillä ei ole
merkitystä ihmisiä tulee ja menee, paitsi tänään Länsimetrolla mikään ei liiku sillä minä sanon
teille pysähtykää mutta ettehan te kuuntele enkä minä viitsi enää teille puhua pitäkää tunk-
kinne.

Pastissi 18

Pvm?

Hei nyt isä. Hei hei. Isä. Sinä makaat siinä ja voisit olla vain sammunut. Heräisit kolmen tunnin kuluttua, ottaisit ryypyn. Voisin tehdä sinulle mieliksi laittaa valmiiksi tähän yöpöydälle lasin vodkaa ja greippilimpparia, mutta pääsi ympärillä on sideharsoa. Hei nyt isä. Luulen, että en voi enää tehdä mitään. Luulen etten voi tehdä mitään. Sinä sanoit, että tämä olisi toisenlaista. Sinulla oli versioita. Niissä kaikissa kyönelehdin vuoteesi ympärillä, pidin kättäsi ja sinä lausuit vuorosanoista tärkeimmät. Olit säästännyt ne tähän kohtaukseen. Minulle oli määrätty kuuntelijan rooli. Painan korvani rinnallesi.

Pastissi 19

21.12.2020

Oletko aivan varma että jaksat kuunnella? Oletko varmasti harkinnut huolellisesti ja päätynyt siihen, että torstaina kello 9:00 jaksat ainakin näyttää siltä että sinua kiinnostaisi vielä yksi alakulo, joka alkaa sieltä mistä ne nyt alkavat, en minä tiedä, ja joka yritetään päättää Brintel-lix-läpipainopakkaukseen? Mieti ennen kuin vastaat. Voi nimittäin olla, että vauhtiin päästyäni en lopeta vaikka sinun korvistasi valuisi mahlaa. Voi olla, että alan kuvitella itsestäni jotain. Mutta jos olet satavarma, että uskottavasti jaksat istua siinä kuuntelevan näköisenä, aloitan. Muista: saatan jättää sanomatta mitä tahansa. Minä kerron kaiken.